

**Organizacia vash Siguripe thay Ledeipe ani Evropa
MISIA ANI KOSOVA**

**Komunake Respodipya vash Siguripeske Incidentya kola
Qalavena e Komuniteten ani Kosova thay rola e
Komunake Komuniteteske Siguripeske Konsileski**

Decembri, 2011

Mothavipe:

E verziya e Anglikana qhibyako akala publikaciako sitoy ofisialuni. Savore aver qhibyake verziye akala publikaciako siton iranipya e originaluna Anglikana verizako thay na siton ofisialune dokumentya.

TABELA E ANDRIPESKI

SHERUNO ANDRIPE	1
1. INTRODUKCIA	2
2. LEGALUNO THAY INSTITUCIONALUNO RAMI.....	4
3. SERIOZUNE SIGURIPESKE THAY TROMALIPESKE INCIDENTYA KOLA QALAVENA E KOSOVAKE NABUDERUNE KOMUNITETEN – REGIONALUNO DIKHIPE.....	6
3.1. Gilanako regioni.....	6
3.2. Mitrovicako regioni.....	9
3.3. Peyako regioni.....	11
3.4. Prishtinako regioni.....	13
3.5. Prizrenosko regioni.....	15
4. KOMUNAKO KOMUNITETESKO SIGURIPESKO KONSILI (KKSK) – INSTITUCIONALUNO RESPODIPE E SIGURIPESKE INCIDENTYENGE KOLA QALAVENA E NABUDERUNE KOMUNITETEN.....	15
4.1. Gilanako regioni.....	16
4.2. Mitrovicako regioni.....	20
4.3. Peyako regioni.....	21
4.4. Prishtinako regioni.....	23
4.5. Prizrenosko regioni.....	25
5. KONKLUZIE.....	27
6. REKOMANDIPYA.....	30
ANEKSI I: DIKHLARIPE E KOMUNAKE KOMUNITETESKE SIGURIPESKE KONSILESKO.....	32

LISTA E HARNIPYENGI

EULEX	Evropaki Misia vash Phiravipe e Krisesko ani Kosova
KRGNM	Konventako Rami vash Garavipe e Nacionalune Minoritetyengo
LPSK	Lokaluno publikuno siguripesko komiteti
KKSK	Komunako komunitetyengo siguripesko konsili
KOKI	Komunako ofisi vash komunitetya thay irande
KKO	Komunako komunitetengo ofisi
OSCE	Organizacia vash Siguripe thay Ledeipe ani Evropa Misia ani Kosova
UAM	UNMIK Administracia ani Mitrovica
UNHCR	Yekhune Themyengo Uqo Komisioneri vash Nashle manusha
UNMIK	Yekhune Themyengi Nasavahtuna Administraciaki Misia ani Kosova

SHERUNO ANDRIPE

Akava raporti dokumentinela thay notadeinela respodipya kotar o komune vash seriozune siguripeske incidentyia kola qalavena nabuderune komuniteten¹. “Seriozuno siguripesko incidenti” sito klasifikimo sar yekh kay sito potencialuno te destabilizinel e siguripeski situacia, thay astarela verbaluno thay psihikuno atako pedral o personi, privatuni ilaka thay thana e kulturune thay religiune vasnipea.

Siguripeske incidentyia sile nafavoruno qalavipe pe komunitetengo aktualuno thay jiakanutno siguripe thay tromalipe, thay shay te aqhavel olengo tromalipe e phiripesko thay te limitinel olengo akcesi ano vasne hakaya thay servisyia. On silen vi potenciali te bayaren olenge inter-etnikune tenzie, thay te yaverinen ledeipya mashkar nabuderune komunitetya thay komunake intsituacie. Pashe akaleske, o arakhipya akale raportesko sugerinena kay akala negativune efektya shay te nashalgyon te sine kay o komunake institucie dena godornipe ani adekvatuni thay vahtuni qhand vash o incidentyia pe puqipe – misalake, prekal o dialogi mangle forumya, publikune beshipyia krisindoy aktya thay violenca thay vizitindoy e qalavde komuniteten.

Ano reportipesko periodi, nabuderune komunitetya ani Kosova lungyarena te oven negativune qalavde kotar siguripeske incidentyia qalavindoy personyen, privatuni ilaka thay thana e kulturune thay religiake vasipea. Nesave komune shrinde te adaptinen proaktivuno godornipe e siguripeske incidentyenge, may but prekal ofisialuno krisipe thay tereneske aktiviteti kola silken res e qalavde komuniteten. Kote akala aktiviteti ule, odothe sine klaro khetano ledeipe e qalavde komunitetenge ulavipyencar vash olengo siguripe thay tromalipe, e qalavde komunitencar raportindoy kay olengo ulavipe laqhardilo.

Pashe akale pozitivune yaveripyenge, komunake godornipya e siguripeske incidentyenge pe generali ule ani siguni rig, e na mangipea vash vizite mashkar o komune. May but, buderi komune na pherde olenge obligipya te formirinen thay te phiraven olengo Komunako Komunitetengo Siguripesko Konsili (KKSK), kova sito komunako truppo thay sito may laqho vash te sigurinen shukarno godornipe vash siguripeske incidentyia.

Kote o komune dena godornipe e siguripeske incidentyenge, komunake reprezynti dende nota vash yekh gendo e lungyarde problemengo. Misalake, ano nesave sure o publikune dokumentyia kotar komunake sevalutne na irandile pe nabuderune komunitetenge qhibya thay vash akaleske na sine shayutno te ovelolen akcesi pe komuniteti qalavdo kotar o incidenti. May but, kote o komunake sevalutne na krisiende siguripeske incidentyia qalavde e nabuderune komuniteten, ayekha akcia dikhlardili sar may bari simbolikuni kotar qalavdo komuniteti uqhardi kotar tereneske thay dialogeske aktiviteti.

Deipe e pozitivune ledipesko mashar adekvatuno thay vahtuno komunako godornipe e seriozune siguripeske incidentyenge thay percepcie e siguripeske vash qalavde komunitetya, interesime riga shay te keren khetani buti vash te jamainen konsistentuno

¹ Vash o res akale raportesko, nabuderune referingyona pe sasavo komuniteti kay gendoa sito tikno ani nesavi komuna. Akava raporti dikhela pe siguripeske incidentyia kola qalavena e nabuderune komuniteten. Ano buderi komune Kosovake Albanya sito buderune. Raporti vi dikhela pe seriozune siguripeske incidentyia ano komune kote o Kosovake Srbya siton buderune, ini kay o viktime siton kotar buderuno komuniteti.

akcesi. Akava ka azhutingyol kotar o may lungo jamaipe thay pherdo implementipe e legalune thay regulativune ramesko phanglo e komunitetenge siguripea, specialune vash KSK. Komunake sevalutne shay te vastinen mekanizmi e KSK te implementinen may shukarni praktika ano akcesi e respodipea e siguripeske incidentyenge prekal o publikuno krisipe thay vizitindoy e qalavde komuniteten.

Akava raporti sito bazirimo pe regularune monitoripeske aktivitetiya e OSCE Misiako ani Kosova ano periodi kotar Januari ji pe Decembri 2010. OSCE lungyarela te monitorinel, raportinel thay te lungyarel vash godornipya e komunenge vash siguripeske incidentiya qalavindoy nabuderune komuniteten, e uqa sama dikhindoy o incidentiya shrdindoy pe Yuli 2011.

1. INTRODUKCIA

Akava raporti mothavela godornipya vash o relevantune komunake niveleske siguripeske thay tromalipeske mekanizmya vash seriozune siguripeske incidentiya kay qalavena e na buderune komuniteten ani Kosova. Fokusi sito pe Komunako Komunitetengo Siguripesko Konsili (KSK).² Kana akala siton pe than, on sito primarune komunake trupya mandatime te adresinen siguripe e nabuderune komunitetengo avrial o regularune sirugipeske thay hakaipeske aktorya sar si e Kosovaki policia thay kriselin. Sar sheruno konsultativuno trupo e komunengo vash te adresinen sure kay qalavena e komuniteten, KSK manglape te formirinyon ani sakoya komuna thay musay te sigurinen yekhuno reprezentipe e sah “etnikune komunitetengo” thanime ani komuna ayekha sar relevantune interesime riga.³

Vash o res akale raportesko, “seriozuno siguripesko incidenti” sito klasifikimo sar yekh kay sile potenciali te destabilizinel e siguripeski situacia qalavindoy negativune e komunitetengo aktualuno vay resto siguripe, aqhavdinoy o tromalipe e phiripesko thay jivdindoy o sherune yaver hakaya, vay/thay rumindoy o inter-komunitetenge ledeipya. Akava astarela o verbaluno thay psihikuno atako pedral o personya, privatuni ilaka thay thana e kulturune thay religiune vasnipea, phanglo kote e akcia qalavela o kriminaluno khuvipe sar si definimo pe legaluno rami.

Ano shaipya e “godornipyenge”, akava raporti qhivela avri o adresipe e “kovle” godornipyengo e komunake siguripeske mekanizmengo pe seriozune siguripeske incidentiya, ayekha sar mamuinela te respodinel kotar Kosovaki policia vay kriselin.⁴ Akala “kovle” responsipya leindoy kotor, *inter alia*, publikune deklaracie e krisipeske, tereneske vizite e qalavde komunitetengo, thay diskutipe e incidentengo kotar o komunake siguripeske mekanizmya, mashkar yaver.

² KSK sito mandatimo komunako trupo, formirimo talo Krisi Gn. 03/L-035 vash Policia, 4 Yuni 2008. Sar si pe Artiklo 7(3), KSK sito “dikhlaripesko trupo phiravdo kotar komunako presidenti, e jenyune kotorleipea e sah komunitetengo andar e komuna”; Artiklo 7(4) specifikinla kay ov mandatinela “te jamainel o godonipesko vazdipe vash e natura e krimeski, remangipe thay violentuno ovipe ano lokaluno komuniteti, te identifkinel o lokalune darakeripya vash publikuno siguripe thay tromalipe, thay te rekomandinel o akciake planya vash te adresinel akala darakeripya prekal o ledeipeske tentipya e komunake autoritetengo, lokalune komunitetya thay Policia”. May detalyuni diskusia vash KSK arakhlola ani Sekcia 4.

³ Dik Artiklo 1 thay 3 e Administrativune Instruksiengo Gn. 08/2009 MIA- 02/2009 MLGA vash Komunako Komunitetengo Suiguripesko Konsili, 20 Marti 2009.

⁴ OSCE monitorinela thay notadeinela inter-etnikune incidentiya, etnikune motivime incidentiya thay potencialune na mangipeske krimya vash lungyaripe olengo sar kotor oleske mandatesko vash te promovinel thay garavel e sah komunitetyenge hakya ani Kosova. Aktivitetiya pe akaya rig lena kotor e buti vash pheripe e ekipengo kola regularune arakhlona e komunitetenge reprezentyencar ani Kosova.

Raporti fokusingyola ano impakti e seriozune siguripeske incidentyengo vash o perceptie e qalavde komunitetengo, bizo konsideripe e motivesko vay etniciteti e autoryengo, thay pe respodipe e komunake komuniteteske siguripeske mekanizmengo. Sar ayekha, ov si kerdo kotar duy centralune puqipya:

- Angluno, pherena o komunake siguripeske mekanizmya pere obligipya andar o legaluno rami vis-à-vis o siguripe thay tromalipe e nabuderune komunitetengo sar si pe siguripeske incidentya?
- Duyto, kobar efektivune sito o aktualune respodipya ano promovipe e reste siguripesko thay tromalipesko vash nabuderune komunitetya? Te notadeinen akava, o raporti ka kerel o informipe ano interviste e viktimencar e reportime incidentyengo thay/vay e reprezentyencar e qalavde komunitetengo.

E struktura e raporteski sito sar si pe nakhipe:

- Sekcia Duyto hraminela o relevantuno legaluno thay institucionaluno rami, identifikindoy sherune komunake trupya kola siton phiravde e promovipea e siguripesko thay tromalipesko e nabuderune komunitetengo, vash kola siton primarune mekanizmya e KSKS-ko.
- Sekcia Trin mothavela o komunake respodipya vash seriozune siguripeske incidentya kola qalavena e nabuderune komuniteten ano sakova e panj regionestar ani Kosova. Ov truminela o komunitetenge reagipya vash akala respodipya, sar sebepi te kerel o efektivipe e komunake trupengo ano laqharipe e reslarda siguripeska situacia e nabuderune komunitetengo.
- Sekcia Shtar dela nota vash funkcionalipe thay performance e KSKS prekal duy sherune aspektya olenga butyako: 1) phanglo olenge obligipyencar sar qhivipe legalune ramesko, e kotorune bayraripea e kotorleipesko e nabuderune komunitetengo; thay 2) olengo efektiviteti ano promovipe e perceptiengo e siguripesko vash nabuderune komunitetya, hramipea prekal olengo kapaciteti vash te adresinen thay respodinen o siguripeske incidentya kola qalavena e komuniteten.⁵

Akava raporti sito bazirimo pe regularune monitoripeske aktiviteti e Organizaciako Vash Siguripe thay Ledeipe Misia ani Kosova (OSCE) mashkar Yauari thay Decembri 2010, ayekha sar interviste kerde e komunake sevalutnencar thay komunitetenge reprezentyencar ano yekhuno periodi, leindoy kotor nabuderune komunitetenge reprezentya e sah formirime KSKS-go. Sar hramisalo may upre, o interviste kerdile e viktimencar e raportime incidentyengo thay/vay e reprezentyencar e qalavde komunitetengo vash te identifikinen o impakti e incidentyengo pe komunitetengo siguripe thay tromalipe sar vi vash inter-komunitetenge ledipya. Ini kay o juvla e nabuderune komunitetengo sito harne gendoa hramime ano komunake trupya thay komunitetengo phiravipe, OSCE dikhela te kotorleinel e juvlengi perspektiva ano notadeipe kana isi shayutno. Sahipea, 108 individualune ekvash-strukturime interviste⁶ kerdile, leindoy

⁵ Akava raporti na ka notadeinel o lokaluno niveli e siguripeske formengo sar si lokaluno publikuno siguripesko komuniteti (LPSK), sar regulingyola e Atrikloa 7(3) e Krisesko Gn. 03/L-035 vash Policia, 4 Yuni 2008; Komunitetengo Siguripeska Akciako Timi, kova formirisalo ano ledeipe e US Themeske Departamentea ano nesave komune vash te promovinen komunitetenge politike; vay yaver siguripeske kedipya phiravde kotar siguripeske aktorya sar si KFOR thay EULEX.

⁶ Ekvash-strukturime interviste sito metoda e rodlaripeski vastimi ano socialune skencie. Sar si o strukturime interviste siton formalizime thay limitime e puqipyencar, ekvash-strukturimi intervista sito fleksibiluni, mekhindoy neve puqipya te dengyon ani intervista sar rezultati odolestar so o intervistimo vakerla.

kotor 36 e viktimencar e seriozune siguripeske incidentyengo thay/vay reprezentyencar e komunitetengo kola qalavdile (duy olendar sine juvla), thay 72 jene sine ververutne komunake trupya kotar nabuderune komunitetya (panj olendar sine juvla).

OSCE lungyarela te monitorinel, raportinel thay lungyarel o respodipya e komunengo siguripeske incidentyenge qalavindoy e nabuderune komuniteten, bayarindoy e sama vash o ovipya shrdime pe Yuli 2011.

2. LEGALUNO THAY INSTITUCIONALUNO RAMI

Evropaka Konventako Rami vash Garavipe e Nacionalune Minoritetengo (KRGNM) dela nesave sherune internacionalune normativune standardya vash garavipe thay promovipe e nabuderune komunitetenge hakyengo.⁷ Ov kharela e godorne institucien te len “mangle mase” te garaven e personyen kotar darakeripya, anamikipe, violenca vay diskriminipe sar rezultati olenge etnikune, kulturune, lingvistune vay religiune identitetesko inkuraindoy o duho e toleranciako thay interkulturaluno dialogi prekal o “efektivune mase” vash te promovinen mashakruno respekti, kanleipe thay ledeipe. Ini kay e KRGNM na mothavela kola siton o konsistentune efektya thay/vay mangle mase, on kerena sheruno phanglipe mashkar promovipe e siguripesko thay bayaripe e interkomunitetenga toleranciako.⁸ KRGNM sito direktuno aplicirimo pedral legaluno rami ani Kosova,⁹ Legaluno rami astarela vi specialune sigune mangipya e Kosovake instituciendar vash te garaven o siguripe thay tromalipe e komunitetengo. Misalake, o Krisi vash Garavipe thay Promovipe e Komunitetenge Hakyengo thay Olenge Jenengo specialune qalavela e institucien te len “sah mangle mase” vash te garaven odolen ko shay ovna subyekti e darakeripeske, anamikipeske vay violencake sar rezultati olenge etnikune, kulturune, lingvistikune vay religiune identiteteske. Krisi ayekha vi rodela te promovinel tromalipe, tolerancia, inter-kulturaluno thay inter-religiuno dialogi, thay te phikoinen khetanipe mashar o komunitetya.¹⁰

Ini kay o legaluno rami kerla vasno phanglipe mashkar promovipe e siguripesko thay promovipe e tromalipesko, ov na dela e institucienge o qhandya e masengo thay aktivitetengio kay shay phiravna o promovipe thay promovipe e siguripesko thay tromalipesko e nabuderune komunitetengo, ini kay on hraminena specifikune trupya vay mekanizmya te dikhlaren akala mase. Ini kay o Krisi vash Lokaluno Korkoro Raibe pelarela o kompetencie e komunake¹¹, on na dena nesavo specifikuno mothavipe vash siguripe thay tromalipe e nabuderune komunitetengo. May but, pe nilay e 2011 e Ministria vash Androne Butya aprovingya “Nacionaluni Strategia thay Akciako Plani

⁷ Dik Evropaka Konventako Rami vash Garavipe e Nacionalune Minoritetengo (KRGNM), Evropako Konsili, Februari 1995. KRGNM sile res te sigurinel kay hramime thema respektinena o haky olenge nacionalune minoritetengo olenge kherune legalune thay politikune sistemea. Kotar 2011 ov ratifikisalo kotar 39 Jenyune Thema e Evropake Konsilesko. Dik KRGNM thay Mothavipesko raporti, <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/html/157.htm> (accessed 24 October 2011).

⁸ Ibid, Artiklo 6, KRGNM.

⁹ Dik Artiklo 3(h) e UNMIK Konstitucionaluno Rami vash Nasavatuno Korkoro Raibe, UNMIK Regulativa Gn. 2001/9, kerdi pe 15 Mayi 2001 e qhivde amandamentencar; Artiklo 22 e Kosovaka konstituciako, adaptimo 9 Aprili 2008, khuvdo pe zoralipe pe 15 Yuni 2008; thay Artiklo 1 e Krisesko Gn. 03/L-047 vash Garavipe thay Promovipe e Komunitetenge Hakyengo thay olenge Jenengo ani Kosova, 13 Marti 2008.

¹⁰ Ibid, Artiklo 3, Krisi Gn. 03/L-047.

¹¹ Dik Krisi Gn. 03/L-040 vash Lokaluno Korkoro Raibe, 4 Yuni 2008, Nukhta 3 “Komunake Kompetence”.

vash Komunitetengo Siguripe”, uqhardinoy o periodi 2011–2016. Ov dela shukarno rami thay korektune identifikime umala vash intervenipe. Buder e aktivitetengo mothavindoy na klaro thay ajukegryola te oven obyektive e shushe mothavipyengo e konkretune aktivitetengo te lelon kotar godorne institucie.¹²

Ano komunaluno niveli, o institucie e godornipea vis-á-vis kay garavena thay promovinena o siguripe thay tromalipe e nabuderune komunitetengo arakhlile may but ano uqo phiravipe. O sheruno phiravela o KKSK, kote hramisalo kay akava sito mandatimo truppo kay kerela vitaluno mekanizmi ano akava respekti.¹³ Yaver relevantune aktorya leindoy kotor sheruno e komunitetengo¹⁴, sheruno e komunake sombeshipesko vash komuniteteya¹⁵, komunitetengo komiteti¹⁶ thay komunako ofisi vash komunitetya thay iranipe (KOKI)¹⁷. Pashe akalenge na si eksplicituno mandati vash adresipe e siguripeske thay tromalipeske surengo, on khelena sheruni rola ano promovipe e inter-komunitetenga toleranciako thay implementindoy pakyavipe thay tromalipeske keripeske mase, ayekha vi kerindoy phanglipe mashkar o komunitetya thay yaver komunake institucie.

Si mol te leparyol kay o seriozune siguripeske incidentya shay te ovelolen negativuno impakti pedral o komunitetengo aktualuno thay perceptimo siguripe thay tromalipe, thay ano nesave sure shay te limitinel olengo tromalipe e phiripesko thay te aqhaven olengo akcesi ano esencialune hakya thay servisya. Sito vasno kay o komune te den yekhatar respodipe efektivune vash ayekha incidentya. Akava shay te ovel prekal o dialogi ano mangle komunake siguripeske forumya, sar si KKSK, e publikune krisipea e aktivitetya ano tereni, vay so trin. Akala aktivitetya shay te azhutinen te reiranen o qalavde komunitetengo pakyavipe pedral o autoritetya vash te lenpe e seriozune siguripeske incidentyencar. Akava pe yaver rig shay te phiravel zoralipe ano promoviupe e dialogesko mashkar o komunitetya, komunake institucie thay policia thay eventualune te garaven mamuy ayekha seroizune siguripeske incidentya pe avipe.

¹² Dik “Nacionaluni Strategia thay Akciako Plani vash Komunitetengo Siguripe 2011–2016”, aprovimi kotar Kosovako raibe pe Yuni 2011. Sar o reporti sito bazirimo pe regularuno monitoripeske aktivitetya e OSCE Misiako ani Kosova (OSCE) ano periodi Januari ji pe Decembri 2010, e strategia sine avri e reportipeske periodestar thay na sitoy kotor e analizako.

¹³ Dik nota 2, *supra*.

¹⁴ Ano akala komune may hari 10% e populaciako sito e nabuderune komunitetestar, o posti e sherunesko vash komunitetya musay te kergyol vash te azhutinel, te mothavel thay te godideinel e sherune vash o sure e nabuderune komunitetengo. Dik Krisi vash Lokaluno Korkoro Raibe, nota 11, *supra*, Artiklo 61(1).

¹⁵ Ano akala komune kote 10% e populaciako siton e nabuderune komunitetendar, o posti e sherunesko e komunitetengo e komunake sombeshipesko musay te formiringyol. Pashe yaver obligipyengo o sheruno e komunitetengo e komunake sombeshipesko sito godorno vash promovipe e inter-komunitetenge dialogesko. Dik Krisi vash Lokaluno Korkoro Raibe, nota 11, *supra*, Artiklo 54(1) thay 55(1).

¹⁶ Komunitetengo komiteti sito mandatimo mekanizmi vash te promovinel o hakya thay interesya e komunitetengo thanime andar e komuna, thay sito kotar jene e komunake sombeshipesko sar vi jene e komunitetenge reprezentengo. Dik Krisi vash Lokaluno Korkoro Raibe, nota 11, *supra*, Artiklo 51 thay 53.

¹⁷ KOKI sito mandatimo te garavel thay promovinel komunitetenge hakya, leindoy kotor o nasavahtuno yekhuno akcesi vash publikune servisya thay keripe e kondiciengo vash savahtuno iranipe e irande personyengo. Dik Raipeski Regulativa Gn. 02/2010 vash Komunake Ofisya vash Komunitetya thay Iranipe, 17 Avgusti 2010.

3. SERIOZUNE SIGURIPESKE INCIDENTIYA KOLA QALAVENA E KOSOVAKE NABUDERUNE KOMUNITETEN – REGIONALUNO DIKHIPE¹⁸

Siguripe thay tromalipe siton sherune nukte e darakeripesko e nabuderune komunitetenge jenengo. Ini kay krimya thay violenca negativune qalavena sah e komuniteten ani Kosova, siguripeske incidentiya shay te ovelolen vasno impakti pe nabuderune komunitetetya vash jivdipe e buderi manushikane hakyengo.¹⁹ Siguripeske incidentiya bayarena khetane o aktualuno thay perceptimo qalavipe e viktimengo ini olengo shundo komuniteti, thay akava sito may but phiravdo kana o viktime siton jene e nabuderune komunitetengo kola jivdinena ano buderune thanima populaciako than andar e komuna. May but, komunitetenge *perceptorya* vash olengo siguripe siton may zorale phangle vash olengo gatisaripe thay mangipe te phiren tromale; te sine kay o tromalipe e phiripesko sito kerdo ano iranipe e geopardiako desari manushikane hakya, sar si akcesi pe servisya thay thana vash butyaripe vay edukipe, thay kotorleipe ano publikuno jivdipe. Siguripeske incidentiya silen potenciali te bayaren inter-etnikune tenzie, thay te telaren o ledeipya mashkar o nabuderuno komuniteti thay institucie, te sine kay o komunake institucie na resna efektivune te den respodipe palo ovipe akale incidentyengo.

Akaya sekcia identifikinla seriozune siguripeske incidentiya kola qalavena nabuderune komuniteten kay ule ano raportipesko periodi ano ververutne komune ani sah e Kosova. Ov dela detalya e komunake godornipyenge e may qalavde misalenge thay phravna o komunitetenge reakcie vash akala respodipya vash o res te den nota ano komunako efektiviteti ano bayaripe e perceptime siguripesko thay tromalipesko e nabuderune komunitetengo.

3.1. Gilanako regioni

Ano Gilanako regioni, Kosovake Srbya – kola siton duyto may baro komuniteti ano regioni – raportinde baro gendo e siguripeske incidentyengio. Incidentiya astarena o atako pedral o personya, privatuni ilaka thay thana e kulturune thay religiune vasnipea. Pe 18 Februari 2010, o limori e anglune Kosovake Srbesko thablilo ano Srbyenge Ortodoksyune limorya e Gilanaka dizyako sar kotar 1999 sine rumime. Ano mangipe e familiako, o trupo ekskumisalo thay transferisalo ano Srbyune Ortodoksyune limorya ano yekh pashutno gav e Kosovako thanimo e buderune Srbyencar. Sheruno e Gilanako kringya o incidenti prekal o publikipe e mediencar dendo vi ani komunaki web qham; numay, o publikipe mekhililo numay pe Albanyuni qhib, kerindoy may phare te ovelole akcesi o Kosovako Srbyuno komuniteti. Sura ayekha vi dengya angazhipe kotar o uqe niveleske centralune niveleske aktorya: Sherunoministri thay Ministri vash Komunitetetya thay iranipe vizitinde o limorya pe 21 Februari 2010 thay publikune krisinde o rumipe.²⁰

Na si direktune vizite pe qalavde familie kerde kotar komunake institucie. Jene e Kosovake Srbyuno komunitetisko mothavde poro naqalaripe thay mothavde o negativuno impakti e incidentesko vash olengo perceptipe thay siguripe. OSCE intervistingya e jeno e Ortodoksyune Khangeriake Bordesko ani Gilanaki diz kova khargya e komunake

¹⁸ Akaya sekcia sitoy ulavdi ano regionya kola na siton ofisialune Kosovake regionya numay sar si pe OSCE regionalune divizie ano raportipesko periodi. Ververutne OSCE organizaciake regionalune divizie siton Gilana, Mitrovia, Peja, Prishtina thay Prizrenosko regioni. May but, sakova regioni diskutinela sakoya komuna ano individualune sure. Akava akcesi kerdilo vash may lokhe drabaripe.

¹⁹ Vash may detalune demografikune informacie vash sah komunitetya ani Kosova dik OSCE Raporti *Kosovake Komunitetenge Profilya* (2010). <http://www.osce.org/kosovo/75450> (qalavdo 23 Decembri 2011).

²⁰ Vash buderi reference vash akava incidenti dik OSCE Raporti *Kosovake Komunitetenge Profilya* (2010), Ibid.

institucion te keren may but vash te nashakeren o anglokrisipya kotar o buderuno komuniteti thay te keren publikuno krisipe kova, sar si pe intervista, perceptisalo kotar qalavdo komuniteti sar “reaktivuno thay but simbolikuno pe natura”.²¹

Trin ulavde atakya mamuy Kosovake Srbya ule ano raportipesko periodi ano vay pashe Kosovake Srbyune buderune gaveste ano Paralovo, kova arakhlola ani komuna Novobrdo thanimi e Kosovake Srbyendar. Pe 15 Marti 2010, Kosovake Srbya raportisale sar atakime kana aqhavdile kotar Kosovake Albanya kola blokirinde olengi vrda.²² Pe 30 Novembri 2010, Kosovako Albanyune tikne bershuno qhavo sar vakergyola atakingya e Kosovake Srbyune qhave ano koshipe vash e ilaka. Pe 28 Decembri 2010, Kosovako Srbyuno qhavo sar phengyola atakisalo kotar Kosovako Albanyuno qhavo, yekhune ano koshipe vash e ulaka. Akala trin incidentya sinelen negativuno impakti vash tromalipe e phiripesko e Kosovake Srbyune komunitetesko, sar buderi shrdirinde te nashen kotar o than kote sine angleder. Ini kay o komunake institucie krisinde o angluno incidenti prekal o publikuno mothavipe mekhlo pe lokalune medie pe Albanyuni thay Srbyuni qhib pe 18 Marti 2010, na mekhililo publikipe palo duyto thay trinto atako. May but, na kerdile vizite vash te dikhen korkore e viktimen vay e may buhle komunitete.

OSCE intervistingya e viktimen e atakesko kay ulo pe 30 Novembri 2010 kola phende kay o nanipe e krisipesko vay vizitiningo kotar komunake institucie sine naqalarno thay akava sar impakti vash o mase e inter-komunitetenge ledeipyengo ka ovel pozitivuno. E viktima e 28 Decembreske 2010 incidentesko ayekha vi mothavgya poro naqalaripe kay na sine publikuno mothavipe vay vizita kay uli, ini kay ov mothavgya kay o sheruno khargya e gaveske sherune phanglo e incidentea vash te shunel phanglo e komuniteteska reakcia vash o ovipe. Ani pheruni intervista, Kosovake Srbyengo reprezenti ani Parolova lepargya o vasnipe e vizitengo phanglo akale incidentyencar, shrdirindoy kay korkoro krisipe na ka pherel e godi oleske komunitetesko, kolenge jene bayripea darana vash olengo siguripe thay tromalipe, leindoy kotor olengo tromalipe e phiripesko.²³

Seria e qoripyengi e irande kherengo ani Ferizayeski komuna uli mashkar o Oktobri thay Decembri 2010. Sar si pe komunitetenge liderya ano akava than, bayardo atako negativune qalavgya e percepcia e siguripeski andar harne genduno Kosovako Srbyuno komuniteti, rumindoy o savahtunipe olenge iranipesko. Pe 8 Oktobri 2010, yekh kher kote na jivdinenay sine targetimo ano gav Bablak thay o hulay raportingya o incidenti ani policia. Pe 26 Oktobri 2010, shtar na thanime khera e Kosovake Srbyengo phagile thay qordile ano gav Srpski Babuš/Babush i Serbve. Ano yekhuno gav o kher phagilo pe 29 Novembri 2010. Yaver Kosovako Srbi raportingya e policiake kay, pe 2 Decembri 2010, olesko kher ano gav Bablak qordilo. Ano sah sure o khereske sheya na arakhlile. Na si krisipe vay vizite kay kerdile kotar komunake institucie.

OSCE intervistingya e komuniteteske reprezente kova vizitingya e sherune palo incidentya, numay phengya kay e vizita sine godornipe e policiako.²⁴ Kosovako Srbyengo reprezenti e Ferizayeska KKSK dengya nota kay o qoripe negativune qalavgya e potencialune irande manushen ano akala thana. Ini kay o res e krimesko sine leipe e materialesko, ov insistingya kay o etniciteti e kherenge hulayesko kergya olen “lokho res” thay krisipe thay vizite kotar kosovake sevalutne ka ovel shukarajukerdo kotar o

²¹ Kosovako Srbyuno Jeni e Ortodoskyuna Khangeriake Bordesko, Gilanaki komuna, personaluni intervista, 14 Januari 2011.

²² Dik nota 20, *supra*

²³ Viktime e 30 Novembreske thay 28 Decembri 2010 atakengo ano Paralova, gav Paralova thay Kosovako Srbyuno reprezenti e komunitetesko ano Parolovo, gav Parolovo, personaluni intervista, 11 Januari 2011.

²⁴ Kosovako Srbyuno thanutno ano gav Talinoc, Ferizayeski komuna, personaluni intervista, intervistimo ko olesko kher pe 19 Januari 2011.

komuniteti.²⁵ Mol te lepargyol kay ini so o seriozune incidentya lungyardile te oven pe 2011, OSCE dikhlargya kay komuna shrdingya te lel nesave hramime bajakya ano respodipe akale incidentyenge.

Srbyuni Ortodoksyuni khangeri ano gav Donja Budriga/Budrikë e Poshtme ani komuna partesh qordili pe 22 Decembri 2010, thay o bakri cidisalo kotar e struktura e obyektiski. Akava sine duyto ayekha incidenti, sar si pe angleder qoripe pe 6 Novembri 2009. Ini kay si o fakti kay sol duy sure yekhatar raportisale e policiake thay kay e khangeri sitoy kotor e policiake operativune planesko vash garavipe e kulturune barvalipesko²⁶, komuniteti shunela peste kay e policia pandar nashti te aqhavel o qoripya sar sebepi e patrolenge nanipesko. OSCE kontaktingya e Srbyune Ortodoksyune pope, kova mothavgya olesko naajukeripe thay nanipe e komunake respodipesko vash o incidentya, may but vash o nanipe e krisipesko thay vizitengo ko komuniteti.

Yaver komunitetya ayekha vi sine subyekti e siguripeske incidentyengo ano Gilanako regioni pe 2010. Kosovake Ashkalie, kola thaninena may but ani Ferizayeski komuna, lungyargyola te qalavgyon kotar siguripeske incidentya. Misalake, pe 23 Januari 2010 tikne bershuno Kosovako Ashkalyuno qhavo kotar mahala Salahane ani Ferizayeski diz posavdilo.²⁷ Ini kay o incidenti diskutisalo ano kedipe e Ferizayeske KKSJ pe 2 Marti 2010, komunitetenge liderya vizitime kotar OSCE na mangle mangipea te vakeren puterde vash o posavipe; komuniteti korkoro tentingya te pelarel tele o vasnipe thay impakti e atakesko.²⁸

Pashe akaleske, sheruno e komunitetengo, Kosovake Ashkalyuno reprezenti kova alo palo incidenti, mothavgya o nanipe e vizitengo palo incidenti kotar e komuna. Pe yaver rig, yekh ofiseri kotar KOKI dengya nota kay o limitimo impakti e incidentyengo e interkomunitetenge relaciengo na sito savahtuno krisipe kotar e komuna. Sevalutno intervistimo vakergyua kay o tereneske vizite kotar o sherune e KOKI palo incidenti sine basta. Ov ayekha vi dengya nota vash o mangipe phanglo e alokipea e specifikune fondyengo vash komunake vizite thay azhutipya phanglo e hramime siguripeske incidentyencar.²⁹

Ayekha vi ano Gilanako regioni, tikno thay purano Kosovako Kroatyuno komuniteti ani Vitiaki komuna lungyarela te arakhlol e frekventime verbalune thay psihikune khuvipea thay hasaripea kotar Kosovako Albanyune koyskiye thay etnikune Albany kotar e yekhvahtuni Yugoslaviaki Republika e Makedonia, kola astarde o nathanime Kosovake Kroatyenge khera ano akava than.³⁰ Ano KKSJ kedipya khetane o sheruno thay Kosovaka policiake stacionesko komandanti dende nota kay e siguripeski situacia ani Vitia sitoy tehni, bizo nisavo raportimo incidenti kay qalavela nabuderune komuniteten. Komunitetenge reprezentya konsultime kotar OSCE palo atakya bayarena olenge darakeripya vash raportime incidentya e policiake phanglo e dara vash iranipe thay mothavde kay olengo tromalipe e phiripesko lungyarela te ovel tiknyardo.

²⁵ Kosovake Srbyune reprezentya kotar Ferizayesko KKSJ, Ferizayeski komuna, personaluni intervista, 19 Januari 2011.

²⁶ Kosovako Srbyuno Ortodoksyuno popi ano gav Donja Budriga/Budrikë e Poshtme, Partesheski diz, personaluni intervista, 17 Januari 2011.

²⁷ Kosovako Ashkalyuno reprezenti Talo Sheruno vash Komunitetya, 28 Decembri 2010.

²⁸ Ibid.

²⁹ Komunako sevalutno, KOKI ani Ferizayeski komuna, personaluni intervista, 28 Decembri 2010.

³⁰ Dik OSCE Raporti *Kosovake Kroatya e Vitiaka Komunako: Qalavdo Komuniteti*. <http://www.osce.org/kosovo/83789> (akcesimo 23 Decembri 2011).

3.2. Mitrovicako regioni

Siguripe e nabuderune komunitetengo ani Mitrovica pe 2010 reflektinya o rumipe e siguripeska situaciako ano uprune komune e regioneske, bayarde gendoa e inter-komunitetenge siguripeske incidentyencar leindoy kotar Kosovake Albanya thay Kosovake Srbya, khetane sar undrime autorya thay viktime. Ayekha incidentya raportisale ano than Tre Rrokaqejt/Tri Solitera (“Trin Obyektya” than), Mikronaselje/Kodra e Minatorëve, Suhodoll/Suvi Do (upruno thay teluno) thay Lagja e Doktorëve/Dolina Doktora (“Doktorengi Mahala”), Boshnyakengi Mahala, thay thana pashe e sheruna purtyake ani len Ibar. Ano akala than, atakya kotar o grupe e Kosovake Srbyengo mamuy Kosovake Albanya sine frekventime thay ververutne kotar zoralipesko grafiti thay verbaluno koshipe, fridipe barenca pe personya vay/thay vrde, atako, fridipe e surengo thay/vay eksplozivune vastushya lele kotar ani privatuni ilaka. Arestipya sine buti ver thay incidentya e iranipeske na sine buti ver.

Hramimo incidenti ulo pe 9 Yuni 2010, kana e grupa e Kosovake Srbyune ternengi sar mothavna atakinde grupa e Kosovake Albanyune ternengi pe yekh than ano “Trin Obyektya”, ververutne komunitetengo than, rezultipea ano hospitalizipe e panj khuvde Kosovake Albanyengo. Khetane o Kosovake Albanyune thay Kosovake Srbyune thanutne ano Mikronaselje/Kodra e Minatoreve thay “Trin Obyektya” nashte kotar atako thay rodinde policiaki prezenca, kova vi lelilo. Pashe akaleske, pe 10 Yuni 2010 grupa e Kosovake Albanyune ternengi atakinde trin Kosovake Srbyune qhaven kote dikhlilo kay sine iranipesko atako. Komunake institucie bazirime pe upruni Mitrovica krisinde e violenca thay arakhlile e Kosovake Albanyune lideryencar ano upruno kotar e diziyako. UNMIK Administracia ani Mitrovica (UAM), koya sitoyn akanake godornipe vash komunake servisengi provizia ani upruni Mitrovica, na reste nesavo publikipe e krisipesko vay krisinde thay kerde tereneska vizitiake aktivitetiya. Yekh kotar o Kosovake Albanyune terne ano incidenti e 9 Yuni 2010 mothavela kay sine fascionimo e respodipea e Mitroviaka komunako. Ov sine avri e godinipestar kay e komuna dengya hari azhutipe e viktimenge, olenge familienge thay o komuniteti dikhela o incidenti. Ov phengya kay akava sine ano kontrasti e Kosovake Srbyune komuniteteske reprezentyencar thay olenge Kosovake Srbyune thanutne kola dende e Kosovake Albanyune viktimenge basta phikoipe.³¹

Kosovako Boshnyakuno komuniteti qalavdilo kotar o tenzie thay frekventisalo inter-komunitetengi violenca ani upruni Kosova.³² Dikhindoy ayekha sure, Kosovako Boshnyakuno komuniteti na sine loshalo e respodipea e komunako. Vash may but, komuniteti phenla kay on mangena may but sama te dengyol e incidentyenge kote lena kotar Kosovake Albanya thay Kosovake Srbya. Nesave haricune sure sine o mudaripe e Kosovake Boshnyakesko ani demonstracia pe 2 Yuli 2010 mamuy o phravipe e civilune registripeske e Kosovake instituciengo, kana vasteski granata frdisali ano butjenipe.

³¹ Kosovake Albanyune terne targetime pe 9 Yuni 2010 incidenti, OSCE Regionaluno Centro Mitrovica, peronaluni intervista, 25 Yauari 2011.

³² Misalake pe 17 Yauari 2010, Kosovako Boshnyakuno terno sar mothavgyola koshisalo kotar Kosovako Srbi phanglo e ilakake puqipea. Pe 9 Aprili 2010, yaver Kosovako Boshnyakuno qhavo koshlilo sar mothavena kotar Kosovaki Albanyuni juvli kova phengya kay ka mudarel ola thay olake qhave te sine kay on na mekhna e upruni Mitrovica. Pe 14 Mayi 2010, Kosovako Boshnyakuno qhavo raportingya dar kotar Kosovako Srbyuno qhavo mamuy oleski familia. Pe 4 Yuni 2010, Kosovaki Boshnyakuni qhay raportingya kay oy darakerdili kotar Kosovako Albanyunno qhavo ano tentipe e zorea te qhivel ola te hraminel e ilaka kay ov lela ani upruni Mitrovica.

Incidenti krisisalo kotar Mitrovicaki komunako komiteti vash publikuno siguripe³³, kova adikergya yekh ulavdi sesia pe yekhuno dive thay Srbiake talo phiravipeske komunake strukture ani upruni Mitrovica. Pashe akaleske, Kosovake Boshnyakenge reprezentya kotar akava than mothavde kay qhelalipea ano publikuno mothavipe kotar o Kosovake Albanyune thay Kosovake Srbyune sevalutne sine e uqa politikuna natura, thay na kerdili vizita e komuniteteske.³⁴

Perceptia e siguripeske thay tromalipeske vash Kosovake Albanya kola jivdinena ano Kosovake Srbyencar buderune komune ano Zubin Potok, Leposaviq thay Zveqana sine qalavdo kana o humanitaruno busesko servisi³⁵ frdisalo barencar pe 14 Mayi 2010 thay palem pe 10 Yuni 2010. Servisi transportinelay e Kosovake Albanyen kotar o gava Koshtova, Bistrica thay Ceraye kotar Leposaviqeski komuna vash ani upruni Mitrovica. Sar si pe komuniteteske reprezentya, sar si frdipe e barengo na savaht raportisalo e policiake.

May bilaqho siguripesko incidenti ano akala komune ulo palem targetindoy e Kosovake Albanyune mareske bikinutne ani Zveqanaki diz. Pe duyto kotor e 2010 o autorya targetisale ofto ver, leindoy kotor yekh atako kana duy atakerya psihikune atakinde e hulaye. Ano akava atako o atakerya, sar vakerna Kosovake Srbya, khuvde ani mareski bikilin, vakerde e hulayeske te frdel o cigarya thay mangle olestar te vakerel Srbyuno hramipe “Č”. Kana ov vakergya, on phende kay na mothavgya peste shukar thay atakinde ole. Komunake strukture ani Zveqanaki komuna kola phikoingyona kotar Srbiaki Republika publikune krisinde sah akala incidentya numay na vizitinde e viktima. Kana intervistisalo kotar OSCE e viktima mothavgya poro mangipe te mekhel e Zveqana phanglo e nakhle siguripeske darakeripyencar thay vash o nanipe e komunake phikoipesko thay vizitiengo.³⁶

Ano komune tele e Ibarestar, incidentya kola qalavena o Kosovake Srbyune ilake sine pe ovipe. Misalake, qoripe thay uzurpipe e nathanime ilakengo raportisalo ano Svinyare, Mitrovicaki komuna, mashkar o Januari thay Februari 2010, ji kay nesave incidentya raportisale ani Vuqitrnaki komuna pe Marti 2010.³⁷ Ano sah sure respektune komune na reste te krisinen o incidentya sar publikune vash prekal o komunake kedipya, vay te keren nesavi tereneski vizitake aktivitetiya.

Reperzentya e Kosovake Srbyune thanime gavengo Gojbulja/Gojbulë ani Vuqitrnaki komuna mothavde poro naqalaripe vash o nanipe e komunake respodipesko vash siguripeske incidentya.³⁸ Pe 17 Februari 2010 humanitaruno busesko sevrisi dromindoy kotar Osoyana ano Istogeski komuna, Peyako regioni, vash upruni Mitrovica kova sinele

³³ Pe 11 Februari 2008, Mitrovicaki komuna formiringya “komiteti vash garavipe thay tromalipe”, reseya vash dikhlaripe thay tang monitoripe e savahtuna siguripeska thay politikuna situaciako ani komuna. Ov yaveringya o nav pe “komunako komiteti vash publikuno sastipe”, vash koleske phiravela yekhune phiravipya.

³⁴ Kosovake Boshnyakune reprezentya e Boshnyakenga Mahalako, personaluni intervista, 18 Januari 2011.

³⁵ Humanitarune busesko phiravipesko servisi kerela buti ani Kosova, phanindoy nabuderune komunitetenge thanime thana. Servisi, kerdo kotar UNHCR, administringyolay kotar UNMIK ji pe 2007 ji kana transferisalo pe Kosovaki Ministria vash Transporti thay Telekomunikacia.

³⁶ Kosovako Albanyuno maresko kerutno kotar Zveqanaki diz, OSCE lokalya ani teluni Mitrovica, personaluni intervista, 16 Decembri 2010 thay 25 Januari 2011.

³⁷ Pe 8 Marti 2010 Kosovake Srbya irandile ano khera kote mekhlipe ano gav Maxhunaj/Novo Selo, Vushtriaki komuna; pe 18 Marti 2010, o jami e obyektosko ano lokalya e Saint Elija Oprtodoskyuna khangeriako ani Vuqitrnaki diz rumisalo; pe 26 Marti 2010, Kosovake Srbyencar thanimo gav Gojbulja/Gojbulë raportingya o qoripe e agrokulturake sheyengo thay rumipe kotar yekh gendo e Kosovake Albanyune ternengo kotar pashutno gav.

³⁸ Kosovake Srbyune reprezentya e gavesko Gojbulja/Gojbulë, Vuqitrnaki komuna, telefoneski intervista, 21 Januari 2011.

pashe 50 Kosovake Srben frdisalo barencar kotar shkollake qhavore thay akava ulo ano Kosovako Albanyuno thanimi diz e Rudnikoski ani Skenderayeski komuna. Sar rig e respodipeski, Skenderayeske komuniteteski policiaki yekhlin³⁹ bayargya o patrole ano thana thay organizinde kedipe e lokalune skolake direktoryencar, nesave siklarne, studentya thay dadalaryenge konsilya.⁴⁰ Pashe akaleske, na publikune ovipya dendile kotar e Istogeski komuna (kote o targetimo Kosovake Srbya ale odothar) vay Skenderayeski komuna. May but, Kosovake Srbyuno sheruno e Skenderayeska komunake komunitetenge ofisesko⁴¹ mothavgya o nanipe e vizitengo pe qalavde komunitetya.⁴²

3.3. Peyaki komuna

Ani Peyaki komuna - kote Kosovake Srbya konstituinena shtarto may baro komuniteti – atakya pedral olende thay olengi ilaka bayrili pe rano 2012, e negativune efektea ano olengo perceptipe e siguripesko thay tromalipesko.⁴³ Mashkar Januari thay Marti 2010, kher ani Klinaki komuna kova sito e Kosovake Srbyune irandesko raportisalo kay qordilo ano periodi e trine divengo. Pe 24 Ferbuari 2010, Talo Sherunoministri thay Minisstri vash Komnitetya thay Iranipe arakhlilo e sheruneya kotar Klinaki komuna thay mekhla o publikuno mothavipe e krisipesko vash o incidentya. E delegacia odoya ver kergya vizita e familiake, palo odova e komuna fondiringya o sah laqharipeske butya. Komuniteteski policiaki yekhlin kergya vizita e qalavda familiake. Kana intervistisali kotar OSCE, viktima krisingya o respodipe e komunake instituciengo thay vakergya kay na numay qalavgya oleski familia numay vi e sah komunitete. Kosovake Srbya butyarne kotar e komuna ayekha vi todinisali vash akala thay yaver sigusipeske inciedentya qalavdinoy akale komunitete, vash koleske on pakyaana kay kontribuinena pozitivune ano laqharipe e inter-komuniteteske ledipyengo ani Klinaki diz.⁴⁴

Pe 2010, siguripeske incidentya targetindoy Kosovake Srbyune iranden sine frekventime ano etnikune ververuno gav Zallq/Žač ani Istogeski komuna.⁴⁵ Pe 17 Avgusti, irandengo kher talo keripe rumisalo, ji kay pe 18 Avgusti o than e qarya qhivdilo tali yag. May

³⁹ Komuniteteski policiaki yekhlin sito formaluni yekhlin formirimi andar e Kosovaki policia koya sila res e komunitetenge-specifikune siguripeske sure. Pashe akaleske, on rumisale pe anglonilay e 2010 tyhay olenge butya transferisale ano projekt ofiserya andar e Kosovaki policia.

⁴⁰ Dik nota 20, *supra*.

⁴¹ Komunako Komunitetengo Ofisi (KKO) sito godorno vash bayaripe e garavipesko e komunitetenge hakyengo thay sigurindoy yekhuno akcesi e komunitetengo vash publikune servisyano komunako niveli. Raipeski Regulative Gn. 02/2010 vash Komunake Ofisy vash Komunitetya thay iranipe pherde ano Komunake Ofisy vash Komunitetya e Komunake Ofisea vash Iranipe.

⁴² Kosovako Srbyuno sheruno e Skenderayeske KKO, gav Banja/Bajë, personaluni intervista ano lokalya e KKO, 12 Januari 2011.

⁴³ Hramime incidentya astarena vi o rumipe e gumengo Kosovake Srbyenge vrdengo ano gav Videjë/Vidanje, Klinaki komuna, mashkar Januari thay Marti 2010. Pe yekhuno periodi frekventimo qoripe e quqe ilakengo e mekhle thanutnengo e Kosovake Srbyengo ano gav Belo Polje/Bellopojë pashe Peyaka dizyake, e na hramime komunake respodipea. Yekh quqo kher e Kosovake Srbyune iranipeske gavesko Gremnik/Grebnik, Klinaki komuna, thabilo. Pe Mayi 2010 o Kosovako Srbyuno phriavipesko busi frdisalo barenca ano gav Shtupel/Štupelj, Klinaki komuna. Pe Yuni 2010 trin Kosovake Srbyune khera qordile ano gav Berkovë/Berkovo, ani Klinaki komuna.

⁴⁴ Kosovako Srbyuno hulayesko kher frdisalo barencar ani Klinaki diz thay Kosovako Srbyuno butyarno e Klinaka komunako personaluni intervista ano olengo kher, 5 Januari 2011.

⁴⁵ Mashkar o 19 Aprili thay 23 Avgusti 2010, dershutrin ulavde incidentya raportisale ani policia, leindoy kotor o frdipe e barencar e Kosovake Srbyune iranden, frdipe e barencar pe irandengi nasavahtuni beshipeski tenta, rumipe e irandenge kherengo kola kergyonay, thay tharipe e qaryengo pashe 200–300 metre pashe e tentyenge e nabuderune komuniteteske thay phayripe e bandukyengo ano pashipe,.

hramime ovipya lele kotor pe 20 Februari 2010, kana o Kosovako Srbyuno irando atakisalo kana ov phirelay kotar o Zallq/Žać ano Kosovako Srbyengo gav Osojane/Osojan, Istogeski komuna, anindoy oleske truposke maripya. Ofisialuno publikipe e krisipesko mekhililo kotar komunake sevalutne. Angluno kerdilo kotar Kosovako Srbyuno sheruno e komunake komunitetenge talo ofisesko ano gav Osojane/Osojan, kova dengya generaluni intervista e Srbyune medienge thay krisingya o atako. Ov phergya kay o incidenti angya negativune reakcie vash o Kosovako Srbyuno komuniteti thay akava shay negativune te qalavel o phiravdo iranipesko procesi ani komuna. Duyto publikupe kotar Kosovako Egipqanyuno komunako iranipesko sevalutno, kova vizitingya Kosovake Srbyune iranden ano gav Zalq thay ayekha vi krisingya o atako.

Ovipya ano Zallq/Žać ano nakhipa e 2010 vazdingya e sama e centralune niveleske sevalutnengo thay internacionalune organizaciengo kola krisinde o incidenti ano lokalune Albanyune thay Srbyune qhibyake medie. Talosheruno vash komunitetya kergya pres publikipe zorale krisindoy incidentya kay yule pe Avgusti. Komunitetengo Komiteti ano Istogi krisingya pe 25 Avgusti 2010 thay krisingya o incidentya prekal publikuno mothavipe, thay pe 2 Septembri 2010 o sheruno thay policiako komandanti kotar Istogi vizitingya e Kosovake Srbyune iranden thay e reste komunitete vash te promovinen o dialogi. Kosovako Srbyuno reprezenti ano Zallq/Žać komentingya o publikuno krisipe thay tereneske vizite kerde kotar komunake sevalutne, vakerindoy kay on sinelen pozitivuno impakti ano siguripeske percepcie e irandengo.⁴⁶ Numay, e viktima e atakesko pe 20 Februari 2010 numay vizitisali kotar Kosovako Srbyuno komunako sevalutno kova kerela buti ano KOKI, kova ano akava dikhlaripe tiknyargya o pozitivuno impakti vash vizite.⁴⁷

Yaver komunitetya⁴⁸ ayekah vi qalavdile kotar o siguripeske incidentya ano peyako regioni pe 2010, specialune Kosovake Boshnyakya.⁴⁹ Ini kay buderi incidentya qalavde e Kosovake Boshnyaken arestisale nesave undrime personya, ano buderi sure na sine komunake krisipya e incidentyenge vay nesavi vizita. Yekh yaveripe phanglo e buderi incidentyencar, kova lela kotor pe 26 Oktobri 2010 ano gav Zllapek/Zlopek, Peyaki komuna, kana Kosovako Boshnyakuno qhavo atakisalo ano olesko than kotar Kosovake Albannya. Peyako sheruno krisingya o incidenti thay vizitingya e viktima thay oleski familia, amalimo kotar o talosheruno vash komunitetya kotar komunako sombeshipe thay yaver komunake sevalutne; numay, o incidenti niyekh ver na diskutisalo ano KSKS sesie.

⁴⁶ Kosovako Srbyuno reprezenti, personaluni intervista ano olesko nevo laqhardo kher ano gav Zallq/Žać, 10 Januari 2011.

⁴⁷ Kosovaki Srbyuni viktima e atakesko pe 20 Februari 2010, personaluni intervista ano olesko kher ano gav Zallq/Žać, 10 Januari 2011.

⁴⁸ Duy atakaya mamauy Kosovake Egipqanya raportisale ani Peya thay Jakovaki diz pe 1 Marti thay 8 Mayi 2010.; duy Kosovake Egipqanyune mursha atakisale ano gav Novosellë/Novo Selo ani Peyaki komuna, o Roma atakisale pe 26 Februari 2010 ani peyaki diz.

⁴⁹ Pe 14 Januari 2010, darakeripeske tekstune mesazhya biqhalidle kotar bipenjardo personi e Kosovake Boshnyakune qhaveske ani Peyaki diz; pe 1 Marti 2010, yaver Kosovako Boshnyakuno qhavo atakisalo thay mardilo ani Peyaki diz, sar mothavena kotar Kosovako Albanyuno qhavo kova palo odova krisisalo thay lelilo pe puqipe kotar Kosovaki policia; pe 22 Marti 2010 Kosovaki Boshnyakuni juvli studentka ani teknikuni mashkaruni shkola ani Peya atakisali, sar mothavena kotar duy Kosovake Albanyune juvla kola may dosna puqlile kotar Kosovaki policia; pe 26 Aprili 2010 Kosovako Boshnyakuno qhavo atakisalo ani peyaki diz, sar mothavena kotar Kosovake Albannya; pe 15 Mayi 2010, e grupa e Kosovake Albanyune qhavengi arestisali ano akti e atakesko pedral Kosovako Boshnyakuno qhavo ani Jakovaki diz; pe 1 Yuli 2010 o kher e Kosovake Boshnyakesko thabilo ani Vitomirica ani Peyaki komuna.

Ano yekh intervyyu vash OSCE e viktima mothavgya kay o vizite kerde kotar e kouna shukar ajukerdile, na numay kotar ov numay kotar o sah Kosovako Boshnyakuno komuniteti ano akava than.⁵⁰ Numay, pashe akaleske thay tentipya kotar e policia ov decisingya te mekhel o gav yekhtar pe Januari 2011 phanglo oleske lungyarde siguripeske darakeripea.

3.4. Prishtinako regioni

Ano Prishtinako regioni siguripeske incidentya kola silen res pe Kosovake Srbya – kola siton duyto may baro komuniteti - lungyarde te oven, qalavindoy e komunitetengo siguripe thay tromalipe. Kosovake Srbya, olengi privatuni ilaka thay olenge thana e kulturune thay religiune vasnipea sine qalavde pe 2010.⁵¹ Mashkar Decembri 2009 thay Januari 2010 Srbyune Ortodoksyune limorya ano gav Lismir/Dobri Dub, komuna Kosovaki Umal, rumisale. Incidentya sine diskutime ano komunako kedipe kote o sheruno e komunake sombeshipesko mothavgya poro naqalaripe phanglo e incidentea. Numay, na si ofisialuno publikipe kay dendilo thay na kerdili nisavi vizita. Duyto may bare Srbyune Ortodoksyune limorya rumisale pe 21 Oktobri 2010 ani sheruni diz e Kosovaka Umalaka komunako. Shtar dive palo akava komunake sevalunte vizitinde o than thay olengo inicialuno notadeipe sine kay o rumipe kerdilo kotar o janavarya. Numay, prenge mothavne arakhlile pashe rumime limoryenge thay o khuvipe e limoryengo rumisalo pe yekhyuno dive e incidentesko.⁵² Na sine publikuno krisipe vay vizite kerde kotar e komuna. Lokaluno Kosovako Srbyuno Ortodoksyuno popi mothavgya komunitetesko naqalaripe, vakerindoy kay o inicialuno komunako notadeipe dengya negativune percepcie vash siguripe e komunitetesko.⁵³

Pe 15 Januari 2010, birsh limorya ano Srbyune Ortodoksyune limorya ano gav Lape Selo, Graqanicaki komuna rumisale. Kosovake Srbyuno Ortodoksyuno popi intervistimo kotar OSCE bahtakergya e buti e policiake rodlaripesko vash e sura.⁵⁴ Numay, na sine komunako krisipe vash o incidenti vay vizite ko komuniteti, thay o rumipya laqhardile kotar o familiake jene. Yaver Srbyune Ortodoksyune limorya rumisale pe 30 Marti 2010 ano etnikuno ververutno gav Rubovc/Rubovce ani Lipyaneski komuna, akti kova publikune kredisalo kotar Kosovako Presidenti thay Sherunoministri. O sheruno publikune kritingya o incidentya prekal o publikune hramime medie, ayekha vi e komuna dengya fondi vash laqharipe e rumime limoryengo.⁵⁵ Kosovako Srbyengo representi kotar o Rubovc/Rubovce rovlape sine e aqhavipestar vash laqharipe e rumipyengo, numay

⁵⁰ Kosovako Boshnyako atakisalo pe 26 Oktobri 2010 ano gav Zllapek/Zlopek, personaluni intervista ano olesko kher, 29 Decembri 2010.

⁵¹ Misalake, pe 11 Marti 2010, yekh Kosovako Srbyuno qhavo psihikune atakisalo thay mardilo pe etnikuno ververutno gav Qaglavica, Graqanicaki komuna, e na ofisialune respodipea vay vizita kotar e komuna; pe 23 Aprili 2010 o kher thay vrdako jami e Kosovaka Srbyuna familiako ano gav Kishnica, Graqanicaki komuna, frdisalo barenca e na respodipea e komunake instituciendar; pe 14 Avgusti 2010 Kosovako Srbyuno kher sine targetimo ekspozivune phayripea ano gav Donja Budriga/Budrikë e Poshtme, Prishtinaki komuna; pe 25 Novembri 2010 ano gav Metergoc/Medregovac, Poduyevaki komuna, terni Kosovake Srbyuni qhay atakisali, kana teningya te aqhavel o ilegaluno khuvipe ano than e familiake kheresko.

⁵² Thana vizitime kotar OSCE vash o dikhipe e incidentyengo.

⁵³ Kosovako Srbyuno Ortodoksyuno popi, gav Lismir/Dobri Dub, komuna Kosovaki Umal, telefoneski intervista, 13 Januari 2011.

⁵⁴ Kosovako Srbyuno Ortodoksyuno popi ano gav Lape Selo, Graqanicaki komuna, personaluni intervista ano olesko kher, 24 Januari 2011.

⁵⁵ Komisia vash notadeipe e hasaresko kerdili harne palo incidenti kay lela kotor numay niyekh ver na arakhlili. OSCE avokingya duy ver e sheruneya vash laqharipe e rumipyengo, kova lele kotor ano Novembri 2010.

bahtakergya o krisipe thay vizite kotar o sheruno e KOKI.⁵⁶ Finalune, Srbyuni Ortodoksyuni khangeri “Sveti Andrea” ani Poduyevaki diz rumisali pe 27 Yuni 2010, kana o zet frdisalo pedral o avrialune zidya.⁵⁷ Ini kay o komunake sevalunte publikune na krisinde o incidenti vay kerde vizita pe komuniteti, pe Novembri 2010 e khangeri laqhardili e komunake fondyendar.

Seriozune incidentya kola sinelen res o khera e Kosovake Ashkaliengo (trinto may baro komuniteti ano regioni) raportisale ano gav Nakaradë/Nakarade ani komuna Kosovaki Umal pe 3 thay 26 Marti thay pe 10 Aprili 2010. O penjere e shtar irandenge kherengo rumisale ano thay palo olengo laqharipe, o familia vi raportinde vash theripe e koshipyengo thay presiako kotar Kosovake Albanyune koyskiye vash te bikinen olengi ilaka vash hari lovenge. Akala incidentya na dikhlardile kotar publikune mothavipya vay vizite kotar komunake sevalutne. Ini kay o rumime penjere laqhardile kotar e komuna palo angluno incidenti, na kerdili ayekha akcia pe duyto thay trinto. Incidentya dikhlardile ano KKSK pe sesia e 23 Aprili 2010 kotar o Kosovako Ashkalyuno reprezenti, kova mothavgya porto naajukeripe e komunake respodipea. Sar si pe leste incidentya na sinelen baro impakti vash komunitetengi percepcia vash siguripe. Numay, musay te lepargyol kay duy e panj familiendar bikinde pere khera thay nashte akale thanestar.⁵⁸

3.5. Prizrenosko regioni

Prizrenosko regioni sile may hari siguripeske incidentya kay qalavla e nabuderune komuniteten ani Kosova, ini kay nesave atakya raportisale pe 2010. May dikhle incidentya targetime pe Kosovake Srbyune privatune ilake thay thana e religiune hramipea. Pe 28 Januari 2010, bipenjarde personya ruminde o vudara thay penjere e sastipeske centrosko, skolako thay kherengo ano gav e Kosovake Srbyenge Irandengo ano Novake/Novak, Prizrenoski komuna. Shtar Kosovake Albanyune terne aqhavdile phanglo akala sura, sah on arakhlile e Kosovake Srbyune gaveske lidereya thay dadalaryencar vash te roden afi vash o incidenti. Pe Februari 2010, kher e Kosovake Srbyengo ani Ravucoski diz rumisalo. Nesavo vahti mashkar 13 thay 16 Aprili, khangeriako zili qordilo e Srbyune Ortodoksyuna Khanegiatar “SvetiVrač” ani periferia e gavesko thanimo e Kosovake Srbyencar ano Novak, Prizrenoski komuna. Komuna na dengya publikuno mothavipe e krisipesko ani relacia vash akala ovipya vay na implementinde nesavo vizitenge aktivitetiya.⁵⁹

Yaga e najanda origina qhivdile pe quqe ilake e Kosovake Srbyengo kola nashte kotar Prizrenoski diz; duy ilake rumisale pe 30 Mayi 2010 thay yaver pe 31 Juli 2010.⁶⁰ Na si diskusia kay kerdili ano nesavo komunako forumi vash o incidentya kay ule, numay e komuna na mekhla publikuno krisipe vash o qalavdo komuniteti. Pe 15 Novembri 2010, penjere e quqe irandenge kherengo ano gav Zoçishtë/Zociste ano Ravucoski komuna

⁵⁶ Kosovako Srbyuno reprezenti kotar gav Rubovc/Rubovce, personaluni intervista ani Lipyaneski diz, 21 Januari 2011.

⁵⁷ E khangeri nesave ver rumisali pe Marti 2004 bishandipya thay po dosna kompletune laqhardili kotar e Rekonstruipeske Implementipeski Komisia pe 2008. Numay, sar pheruno ovipe e vandalizmesko pe Yuni 2010 dikhlardilo kotar e komuna e fondyencar thay shukaripyencar thay serviseske bujetea.

⁵⁸ Kosovako Ashkalyuno reprezenti ano KKSK, komunako obykti ani Kosovaki umal, personaluni intervista, 13 Januari 2011.

⁵⁹ Kosovako Srbyuno reprezenti ano gav Novake/Novak thay jeno ano KKSK, Prizrenoska komunako obykti, personaluni intervista, 14 Januari 2011.

⁶⁰ Incidenti e 30 Mayesko 2010 inicialune klasifikisalo sar inicialuno ovipe kotar policia, ini kay o yagako departmenti may dosna reportingya kay ov sine aksidentaluno. E sura e 31 Yuleski 2010 na rekordisali kotar e policia thay vash akaleske na lelife rodlaripya.

rumisale. Palem, na si respodipe, ni krisipe e incidentesko, na ulo kotar komunake institucie, thay na sine vizite vay laqharipya kay kerdile.

4. KOMUNAKO KOMUNITETESKO SIGURIPESKO KONSILI (KSK) – INSTITUCIONALUNO RESPIDIPE E SIGURIPESKE INCIDENTYENGE KOLA QALAVENA E NABUDERUNE KOMUNITETEN

Yekhuno mekanizmi kova akanake sito mandatimo te artikulinel thay te del godi e komunake respodipyenge vash seriozune siguripeske incidentya sito KSK, kova sito “sheruno konsultativuno trupo e komunako vash siguripeske sure kola, ano ledeipe e policia, dikhlarela thay alosarela savore siguripeske sure vash komuniteteya ano interesi vay vash sako andar e komuna”⁶¹. KSK musay te formirinyol ani sakoya komuna⁶², thay leindoy kotor o yekhuno reprezentipe e sah “etnikune komunitetengo” thanime ani komuna ayekha vi yaver relevantune interesime riga⁶³. KSK musay te phiravgyol kotar o sheruno⁶⁴ thay ka “identifikinel darakeripya vash publikuno siguripe thay ka rekomandinel [komunake siguripeske konsileske] akciake planya [...] ano ledeipe e [...] komunitetencar vash te adresinen, na numay o krimya, numay vi e ‘dar e krimyendar’”⁶⁵. Ov sito vi mandatimo te jamainel pakyavipe mashkar policia thay thanutne “prekal o formiripe e partneritetesko thay khetane aktivitetengo vash te alosaren siguripeske problemya ano sakova komuniteti”, thay te keren nesavo “siguno akciako plani” vash komunitetengo siguripe.⁶⁶

KSK manglape te arakhlon may hari dersh ver ano bersh, thay te kedel thay te biqhalel minutya e sah kedipyenge ko relevanttune ministrie (Ministria e Androne Butyengi thay Ministria e Lokalune Korkore Raipesko) vash te dikhlaren olenge monitoripeske aktivitetya⁶⁷, ji kay o sheruno manglape te raportinel e KSK aktivitetengo e komunake sombeshipeske⁶⁸. KSK musay te konsultinyol e lokalune siguripeske forumencar kana formirinyona⁶⁹ thay te adikerel duy publikune konsultipeske kedipya e komunitetencar vash te diskutinen thay te adresinen olenge siguripeske thay tromalipe darakeripya⁷⁰. May but, KSK manglape te kerel bershuno akciako plani vash komunitetengo siguripe. Pe agor, komune silen obligipe te sigurinen kay o nabuderune komunitetenge reprezentya ano KSK lena adekvatuno translaciako phikoipe vash te sigurinen olengo pherdo thay naaqhavdo kotorleipe ano akava trupo.⁷¹ Kharipya, agenda thay materialya dende vash e

⁶¹ Dik nota 3, *supra*, Artiklo 3(2)

⁶² Ibid, Artiklo 1.

⁶³ Ibid, Artiklo 3.

⁶⁴ Ibid, Artiklo 8.1.

⁶⁵ Ibid, Artiklo 4

⁶⁶ Ibid, Artiklo 11.

⁶⁷ Ibid, Artiklo 7.

⁶⁸ Ibid, Artiklo 8.

⁶⁹ Ibid, Artiklo 10.

⁷⁰ Ibid, Artiklo 11.

⁷¹ Krisi Gn. 02/L-37 vash Vastipe e Qhibyengo, 27 Yuli 2006, Artiklo 7.2 phenla kay “sakova komunako reprezentanti [...] sile obligipe te sigurinel kay sakova personi shay te komunikinel, thay shay lela shayutne servisya thay publikune dokumentya kotar, sasavi komunaki institucia vay organi ani sasavi ofisialuni qhib”. Artiklo 7.4 phengla kay, “rekordipe e kedipyengo [...] shay te garavgyol thay dengyol ano sah ofisialune qhibya e komunake”. Albanyuni thay Srbyuni sitoy ofisialuni qhib ani Kosova, thay ano sah olenge komune. May but, Boshnyakuni sitoy ofisialuni qhib ano Dragashi thay Prizrenoski komuna, thay Turkyuni sitoy ofisialuni ani

buti e KKSJ musay te oven may hari pe Albanyuni thay Srbyuni qhib khetane e translaciake servisyencar vash te sigurinen kay sakoya qhib shay tromale te komunikinen pe kedipya.

4.1. Gilanako regioni

KKSJ forimisiale ano dersh e dershuyekh komunendar⁷² ano Gilanako regioni, ano ververutne umala ano phanglipe e aplikime standardyencar. Misalake, ano Ferizayi o KKSJ numay kedisalo panj ver sar si pe dersh dikhlarde e mandatea; ani Gilana shtar ver; ani Vitia shov ver; ani Kosovake Srbyencar thanimi komuna Klokoti panj ver; thay ani Kamenica duy ver. KKSJ ano Kosovako Srbyencar thanima komuna ShtRPCa numay adikergya poro inauguripesko kedipe pe Septembri 2010, thay komunake sevalutne kola konsultisale kotar OSCE mothavde vash o nanipe e rovlarinyengo thay dende nota kay o nanipe e inter-etnikune incidentyengo ani komuna na dena prioriteti e KKSJ-ke.⁷³ Dominantune Kosovake Albanyendar o komune Hani i Elezit/Đeneral Janković thay Kaqaniko siton numay duy ano Gilanako regioni kote o KKSJ phiravgya o mangle dersh kedipya pe 2010. E Kosovake Srbyune minoritetengi komuna ani Novobrdo angluni formiringya o KKSJ pe 2008. Pashe akaleske, na reste te arakhlon pe 2010 thay na aplikinde o mangle obligacie ano raportipesko periodi. Trin Kosovake Srbyune juvla ani Kamenicaki thay Klokoteski komuna siton yekhune juvlane reprezentya e KKSJ-ke ano regioni.

Ano buderi komune sherune phiravena nesave, te sine kay, KKSJ sesie, delegeninena olenge butya ko talosheruno vay yaver sevalutne, e ulavipea e komunengo kotar Ferizayi, ShtRPCa thay Vitia kote o sheruno phiravela nesave kedipya kay lena kotor. Minutya e KKSJ sesiengo, vasne vash te mekhen e relevantune ministrien te dikhlaren olengi buti, rekordisale thay biqhaldile kotar Ferizayi, Hani i Elezit/Đeneral Jankovic, Kaqaniko, Klokoti thay Vitiaki komuna. Numay Ferizayeski KKSJ raportingya e komunake sombeshipeske vash olenge aktivitetya pe regularuni baza, ji kay Klokoti KKSJ kergya akava numay yekh ver. Sah o yaver KKSJ ano regioni na reste te pheren akava vasno aspekti e legislativune dikhlaripesko.

Komunake komuniteteske siguripeske akciake planya hramisale ano komune Ferizay, Gilana, Hani i Elezit/Đeneral Jankovic, Kaqaniko, Klokoti, ShtRPCa thay Vitia. Mandatime publikune konsultipeske kedipya, vasne vash godonipesko vazdipe vash e buti e KKSJ, kova na adikerdilo ani niyekh komuna kote akala trupya formirisale. Qhibyako interpretipe ano kedipya thay irande materialya, leindoy kotor agenda thay minutya, na dendile regularune ano sah KKSJ, rumindoy o shaibe e nesave reprezentyengo vash te gatisaren adekvatune o kedipya thay te len kotor efektivune thay aktivune.

Ano Gilanako regioni, lokaluno publikuno siguripesko komiteti (LPSK) formirisalo ani

Mamusha thay Prizrenoski komuna. Qhibya ano ofisialuno vastipe silen yekhuno statusi thay interpretipe thay translacia musay te rodingyol thay na dengyola yekhatar. Boshnyakuni qhib sitoy ofisialuni ano Istogi thay Peyaki diz; Turkyuni qhib ani Gilana, Mitrovica, Vuqitna thay Prishtinaki komuna.

⁷² Ano periodi e raportipesko, Ranilugi na formiringya KKSJ, ini kay OSCE lungyarga regularuno avokipe phanglo akale puqipea. Komuna Partesh formiringya KKSJ pe 2011.

⁷³ Kosovako Albanyuno talosheruno vash komunitetya thay Kosovako Albanyuno sheruno e komunake emergetnune ofisesko, ShtRPCako komunako obyekt, personaluni intervista, 19 Yanuari 2011.

Gilanaki, Kamenicaki thay Vitiaki komuna. Reprerentya kotar shtar LPSK ani komuna Gilana⁷⁴ regularune lele kotar ano KSKS kedipya. LPSK ano Vrbovci reprerentisale kotar yekh jeno e KSKS ani Kosovaki Srbyuni komuna Klokoti. Ani Komuna e Vitiaki, savore trin LPSK ano than reprerentisale pe KSKS.⁷⁵ Kamenicako KSKS astarla reprerentyen kotar shtar egzistime LPSK ani komuna, kola lele kotar rotaciaki qhand sar lelepe kan o LPSK reprerentya korkore.⁷⁶

Reprerentipe thay efektivuno kotarleipe e nabuderune komunitetengo ano KSKS regioni yaveringyola komunatar pe komuna, kova pe iranipe impaktinela o kapaciteti e KSKS efektune adresipesko olenge siguripeske thay tromalipeske darakeripyengo. Ani Ferizayeski komuna o Kosovako Srbyuno reprerenti notingya kay Srbyune translaciake servisya sine shayutne, kola mekhle ole te lel kotar ano sah procedure⁷⁷, thay Kosovako Ashkalyuno reprerenti dengya nota vash efektiviteti e mekanizmesko⁷⁸. Numay, KSKS na resto te astarel e reprerenten kotar o sah nabuderune komunitetya kay arakhlona ani komuna: ji kay Kosovake Srbya, Kosovake Roma, Kosovake Ashkalie thay Kosovake Egiqpanyune komuniteteske reprerentya savore lele kotar ano kedipya, na sine prezuntuno Boshnyakuno reprerenti. KSKS sesia e 2 Marteski 2010 diskutingya o leparido incienti e 23 Yanuaresko 2010, kana tikne bershuno Kosovako Ashkalyuno qhavo ani Ferizayeski diz posavdilo qhurika.⁷⁹ Pe avutni KSKS sesia policia diskutingya e sura e violencaki ano skole thay raporingya vash olenge respodipeski operacia vash te arakhen thay konfiskinde qhurika. Pashe akaleske, pe Novembreski sesia e KSKS na sine leparipe kay kerdile ano keripe e Kosovake Srbyune kherengo kola ule pe Oktobri 2010.⁸⁰

Ani Gilanaki komuna o KSKS suksesune astargya e savore nabuderune komunitetya, e regularune kotarleipea e Kosovake Srbyengo, Kosovake Turkyengo thay Kosovake Romane komuniteteske reprerentyengo. OSCE intervistingya Kosovake Romane⁸¹ thay Kosovake Srbyune⁸² reprerente, kote savore bahtakerde e mekanizme. Pashe akaleske Kosovako Turkyuno jeno citiringya o fakti kay o KSKS arakhlilo numay shtar ver⁸³, thay dengya nota kay akava sine tiknyaripe vash efektivuno adresipe e komuniteteske siguripeske thay tromalipeske darakeripyengo ani komuna. May but, ini kay regularune kerde kharipya ano kedipya thay agende pe Srbyuni qhib, ani sesia e 28 Oktobri 2010 na kerdili translacia, ini kay o presidenti e nesave Kosovake Srbyune komunenge reprerentya thay yaver sevalutne na vakerna Albanyuni qhib. Mothavipe e Kosovake Srbyune limorengo ani Gilanaki diz Srbyuni Ortodoksyuni khangeri pe 18 Februari 2010⁸⁴ na diskutisali niyekh ver ano KSKS, ayekha kay vi esesia na adikerdili mashkar 20 Januari 2010 inauguripeski sesia thay avutno kedipe pe 15 Yuli 2010. Jeno e Srbyuna

⁷⁴ LPSK, dik nota 5, *supra*, formirisalo ano gav Avdula Presheva/Abdula Preševo, Livoç i Èpern/Gornji Livoç, Parteš/Partesh, thay Poneš/Ponesh.

⁷⁵ LPSK, *ibid*, formirisalo ano gava Pozharanë/Požaranje, Smirë/Smira, thay Vërban/Vrban. LPSK Vrbovac/Vërboc akana sito reprerentimo ano KSKS e neva komunako Klokot/Kllokot.

⁷⁶ LPSK, *ibid*, fomririsale ano gava Berivojce/Berivojcë, Karaçevë/Karačevo, Kololeç/Kolloleç, Muçivërc/Muçivrcë, thay Shipashnicë e Epërme/Gornja/Šipašnica.

⁷⁷ Kosovako Srbyuno KSKS jeno, Ferizayeski diz, personaluni intervista, 19 Januari 2011.

⁷⁸ Kosovako Ashkalyuno KSKS jeno, Ferizayeski komuna, personaluni intervista, 20 Januari 2011.

⁷⁹ Dik q. 9, *supra*.

⁸⁰ *Ibid*

⁸¹ Duy Romane reprerentya e Gilanake KSKS, personaluni intervista ano Romane Komunitetesko Centro thay Gilanaka komunako obykti, 18 Januari 2011.

⁸² Kosovako Srbyuno jeno e Gilanako KSKS, Gilanako komunako obykti, personaluni intervista, 18 Januari 2011.

⁸³ Kosovako Turkyuno jeno e Gilanake KSKS, Gilanaka komunako obykti, personaluni intervista, 19 Januari 2011.

⁸⁴ Dik q. 7–8 *supra*.

Ortodoksyuna Khangeriake Bordesko ani Gilanaki diz dengya nota kay o na resipe e KKSK te mothavel thay te adresonel o vastipeske sure e shukaripeske akale mekanizmesko.⁸⁵

Ani Vitiaki komuna, Kosovako Srbyuno komunitetesko reprezenti regularune lela kotor ano KKSK kedipya. Pashe akaleske, na resipe e deipesko e Srbyuna translaciako vash may relevantune materialya thay kedipya ruminde olengo efektivuno kotorleipe ano akava mekanizmo.⁸⁶ Kosovake Srbyengo komunako iranipesko sevalutno rovlardepe vash akaya sura ano KKSK sesia e 27 Septembri 2010; numay, problemi lungyardilo. Nanipe e Kosovake Kroatyune reprezentesko sito qhand e darekripesko, e komuniteteske reprezentencar rovindoy kay on na sine niyekh ver kharde te len kotor ano KKSK kedipya thay o phiravde siguripeske darakeripya andar o qalavdo komuniteti⁸⁷ mekhילו bizo adresipe ano akava mekanizmo.⁸⁸

Ani komuna dominimi e Kosovake Albanyune thanutnendar ano Hani i Elezit/Deneral Jankovic na sine reprezentipe ano KKSK e harne Kosovake Boshnyakune komunitetesko.⁸⁹ Panj Kosovake roma thanime ani komuna thanimi buderune Kosovake Albanyencar ano Kaqaniko rovdepe kay on na khardile te len kotor pe KKSK kedipya.⁹⁰ Ano Kosovako Srbyune buderune komuniteteski komuna Klokoti, Albanyuni translacia e minutyengi ano shtar e panj adikerde kedipyendar, prekal o Kosovake Albanyune reprezentya kola dende nota kay on sine shayutne te len kotor ano sah sesie.⁹¹

Ano KKSK kedipe pe 26 Yuli 2010, Kosovake Srbyune reprezentya e gavengo Klokot thay Grnqare rovdepe vash o incidentya e rumipesko e individyengo – sar vakerna Kosovake Albany – kola drominena ano olenge gava. Kosovaka policiako stacionesko komandanti dengya lafi vash laqharipe e patrolenge gendosko ano akava than, ji kay o KKSK koordinatori dengya lafi te adikerel kurkoske kedipya e thanutnencar vash te monitorinen e situacia. Pashe akaleske, na sine adikerde mangle KKSK sesie.

KKSK e komunako thanimi e Kosovake Srbyendar ani Novobrdo astarela e reprezentyen kotar savore komunitetya. Pashe akaleske, o fakti kay on na arakhlile savaht pe 2010 mothavela kay trin atakya pedral Kosovake Srbya ano thay pashe e gavesko Parolovo pe 15 Marti, 30 Novembri thay 28 Decembri 2010⁹² kola na adresisale prekal o konsili. Ano Kosovako Srbyune thanime komune Shtrpca, Kosovake Albany lele kotor ano yekhuno KKSK kedipe adikerdo, niyekh kotar o tikno Kosovako Romano komuniteti na lela kotor. Ani Kamenica Kosovake Srbyune reprezentya lele kotor pe duy kedipya adikerde, thay akana na sine reprezentya kotar o tikno Romano komuniteti. Kosovako Srbyuno reprezenti dengya nota kay e translacia kerdili ano sah kedipya, mekhindo olen te len kotor ano sah procesya. Numay, duy hramipya vash efektiviteti e mekanizmesko shay te

⁸⁵ Kosovako Srbyuno Jeni e Ortodoksyuna Khangeriake Bordesko, Gilanaka dizake lokalya e Bordeske, personaluni intervista, 14 Yanuari 2011.

⁸⁶ Kosovako Srbyuno KKSK jeno, Vitiako komunako obyekt, personaluni intervista, 17 Yanuari 2011.

⁸⁷ Dik nota 31, *supra*.

⁸⁸ Kosovako Kroatyuno komunitetengo reprezenti, Vitiaki komuna, personaluni intervista ano olesko kher ano gav Letnica, 28 Decembri 2010.

⁸⁹ Kosovako Boshnyakuno komuniteti sito kotorea integrimo ano buderuno komuniteti thay na dikhla kotorleipe ano mekanizmya fomririme te garaven thay promovinen nabuderune komunitetenge hakaya.

⁹⁰ Panj jene e Kosovake Romane komunitetesko kola thaninena e komuna Kaqaniko sito kotorune integrime pe buderuno Kosovako Albanyuno komuniteti.

⁹¹ Shtar Kosovake Albanyune KKSK reprezentya, Klokotesko komunako obyekt, personaluni intervista, 17 Yanuari 2011.

⁹² Dik q. 8, *supra*.

bayrol te sine kay adikergyona may sigune kedipya, thay adresinena e komunitetenge specifikkune siguripeske thay tromalipeske darakeripya vash fokusipe ano gerenalune publikune siguripeske sure.⁹³

4.2. Mitrovicako regioni

Ano Mitrovicako regioni, yekhuno KKSK ani Vuqitrnaki komuna funkcioninela sine pe 2010. KKSK an siton ano than e komunenge Leposaviq, Zubin Potok thay Zveqana.⁹⁴ Komuna e Mitrovicaki formiringya KKSK pe Aprili 2009 numay on arakhlepe yekh ver, thay niyekh ver pe 2010. Yekhune KKSK formirisalo ani komuna Skenderay pe Yanuari 2010, numay na reste te adikeren kedipe ano raportipesko periodi.

E Vuqitrnako KKSK adikergya sah dersh kedipya pe 2010, kola sine e hramime obligipyencar. Kedipya regularune phiravdile kotar o sheruno, minutya e kedipyenge garavdile thay biqhaldile e relevantutne ministrienge, thay sah kedipya regularune kotorleisale kotar Kosovake Srbya (juvli), Kosovake Turkye, Kosovake Roma thay Kosovake Ashkalyune komunitetenge reprezentya. KKSK reprezentya e trin palune leparde komunitetengo bahtakerde o efektiviteti e mekanizmesko thay olengo janipe vash aktivuno kotorleipe andar oleste.⁹⁵ Numay, Kosovako Srbyuno representi shunela peste kay o kontributi e KKSK sine but simbolikuno thay kay sinele limitime kapacitetya vash alosaripe e surengo, ini kay ov dengya pe janipe kay oy lela savaht kotor pe kedipya.⁹⁶ Kosovako Srbyuno thanunto ano gav Gojbulja/Gojbulë mothavgya vash o OSCE kay o raportime siguripeske incidentya na diskutisale ano KKSK, thay o incidentya raportime ano yaver than e komunake⁹⁷ mekhilile biadresime.⁹⁸ Srbyuni translacia kerdili pe regularuni baza, numay minutya kerdile numay pe Albanyuni qhib. KKKS na resto te raportinel vash olenge aktivitetya e komunake sombeshipeske, na hraminde komunako komunitetengo siguripesko akciako plani, thay na adikerde mandatimo publikuno konsultipesko kedipe pe 2010.

Hramime siguripeske incidentya kola qalavena e nabuderune komuniteten raportisale ano sah komune e Mitrovicake regioneske. Na resipe e komunengo te pheren o legislativune mangipya e KKSK⁹⁹ kote on aplikinde harno vakumi vash olengo kapaciteti vash te den respodipe efektivune vash akala incidentya thay te garaven thay te promovinen siguripe thay tromalipe e nabuderune komunitetenge. May but, egzistuno LPSK ano regioni¹⁰⁰ na sinele shaibe te pherel oleske funkcie sar nanipe e KKSK-go.

⁹³ Kosovako Srbyuno representi e Kamenicaka KKSK, Kamenicaki diz, personaluni intervista, 18 Yanuari 2011.

⁹⁴ KKSK na siton ano than e komunengo Leposaviq, Zubin Potok thay Zveqana feri so akala komune phiravena o Srbiako krisi.

⁹⁵ Kosovake Turkyune, Kosovake Romane thay Kosovake Ashkalyune reprezentya e Vuqitrnake KKSK, personaluni intervista, 20, 21 thay 26 Yanuari 2011.

⁹⁶ Kosovako Srbyuno jeno e Vuqitrnaka KKSK, personaluni intervista, 18 Yanuari 2011.

⁹⁷ Dik q. 12, *supra*.

⁹⁸ Kosovako Srbyuno thanutno e gavesko Gojbulja/Gojbulë, Vuqitrnaki komuna, telefoneski intervista, 21 Yanuari 2011.

⁹⁹ Dike q. 10–12, *supra*.

¹⁰⁰ 100 LPSK, dik nota 5, *supra*, fomririsale ano gava Suvo Grlo/Syriganë (Skenderayeski komuna), Çaber/Çabra (Zubin Potok), thay Lipe/Lipa (Zvečan/Zveçan).

4.3 Peyako regioni

Ano Peyako regioni savore shov komune formirinde KKSK pe 2010, kola pherde relevantune standardya e ververutne umalengo. Ani Deqana shtar e dersh mandati KKSK kedipyengo adikerdile pe 2010, ani Jakova duy, ano Istogi shov, ani Klina panj, ani Peya ofto, thay ano Yuniko numay yekh kedipe adikerdilo. Ani Deqana, Jakova thay Yuniko nesave kedipya phiravdile kotar respektivune sherune. Ano Istogi thay Klina o sheruno numay phiravgya nesave kedipya, ji kay ani Peya o sheruno na phiravgya niyekh, e talosherunencar kola yaverinenay ole vash nesave kedipya. Minutya numay garavdile thay biqhaldile vash dikhlaripe ani Jakova thay Klina. Ano Istogi thay Pekya, minutya e KKSK kedipyengo garavdile numay dosna biqhaldile ani Asociacia e Kosovake Komunengi ano than e relevantune ministrienge. Ano Yuniko minutya yekhe KKSK kedipesko, kova phiravdilo e sherunestar, adikerdile numay niyekh ver na biqhaldile e relevantune minisitrienge. Numay Istogesko KKSK raportingya pere aktivitetiya e komunake sombeshipeske ji kay o yaver KKSK na reste te pheren poro obligipe vash akava respekti.

Ano Istogesko thay Peyako KKSK hramisale komunake komunitetenge siguripeske akciake planya vash 2010. Ano vahti e hramipesko, akciako plani gatisardo kotar Jakovako KKSK ajukerela sine finaluno hramipe thay aprovipe, ji kay Yuniko thay Deqana na kerde nisavo akciako plani vash akava respekti. Numay Peyaki KKSK adikergya duy mandati publikune konsultipeske kedipya pe 2010, ji kay o yaver panj KKSK na reste te vastinen akava shaibe te vazden o profili olenge aktivitetengo vash e publika. Translacia e materialengi ano kedipya na kerdilo savaht kotar KKSK reprezentiya, kova negativune qalavgya olengo gatisaripe vash te gatsiarele adekvatune thay efektivune thay aktivune te len kotar ano kedipya. Na si juvla kotar nabuderune komunitetya kay reprezentisale ano KKSK-ge regionya.

Reprezentipe thay efektivuno kitorleipe e nabuderune komunitetengo ano regioni KKSK yaveringyola kotar e komuna pe komuna, kova pe yaveripe qalavela o kapacitetya e trupengo te adresinen efektivune vash siguripeske thay tromalipeske darakeripya akale komunitetengo. Ani Deqanaki KKSK sheruno e KOKI – Kosovako Boshnyako – alosardilo kotar e komuna te reprezentinel o interesya e nabuderune komunitetengo, leindoy kitor Kosovake Srbya, Kosovake Egipqanya, Kosovake Ashkalie thay Kosovake Roma, e decisia leli ano phanglipe e relevantune standardyencar. Kosovako Boshnyakuno representi mothavgya poro gatisaripe te lel pherdo kitor ano diskusie, feri so vakerla Albanyuni qhib thay translaciake servisya dendile. Ov sugeringya kay bayripe e informaciako mashkar KKSK thay komunitetya ka zorakerel e buti akale truposki, thay pakyala kay o informipeske kampanye vash vazdipe e godinipesko vash olesko egzistipe thay mandati ayekha vi ka laqharel o efektiviteti.¹⁰¹ Kosovako Srbyuno butyarno ano KOKI mothavgya poro naqalaripe vash nanipe e yaver komunitetenge representipesko ano KKSK, may but Kosovake Montenegrya thay Kosovake Srbya, thay dengya nota kay on mangena te dikhen may but angazhipe e KKSK ano adresipe olenge komunitetenge

¹⁰¹ Kosovako Boshnyakuno sheruno ano Deqanako KOKI thay jeno e KKSK, Deqanako komunako obyekt, personaluni intervista, 10 Yauari 2011..

siguripesko tahy tromalipeske darakeripyengo.¹⁰²

Ani Jakovaki komuna, Kosovake Egipqanya sine yekhuno nabuderuno komuniteti kay reprezentinena ano KKSJ prekal o talo sheruno e komunake sombeshipesko; Na si Kosovake Roma, Kososovake Ashkalie thay Kosovake Boshnyakune reprezentya kay lele kotor. Kosovake Albanyune civilune malipeske jene reprezentinde o interesya e nabuderune komunitetengo ani komuna feri so on sinelen angleder eksperienca kerindoy buti e komunitetenge hakyege surencar e civilune malipeske organizaciencar.¹⁰³ Nanipe e komunitetenge reprezentipesko shay te mothavgyol soske ano KKSJ kedipe pe 7 Yuli 2010, numay publikune siguripeske sure diskutisale thay na lepardilo nesavo siguripesko incidenti kay qalavgya e Kosovake Egipqanyen thay Kosovake Boshnyakune komuniteten raportime pe Marti thay Mayi 2010.¹⁰⁴ Na sine translacia pe Srbyuni qhib ano KKSJ feri so o sah reprezentya vakerna e Albanyuni qhib. Ini kay o Kosovako Egipqanyuno representi zorale pakyala kay o KKSJ sile potenciali vash efektiviteti te adresinel o komunitetenge siguripeske darakeripyta, ov rodingya te adikergon KKSJ kedipyta vash te diskutinen siguripeske sure kola qlaavena e nabuderune komuniteten ani komuna kote arakhlona.¹⁰⁵

Ani Istogeski komuna, Kosovake Srbyune, Kosovake Boshnyakune, Kosovake Egipqanyune thay Kosovake Romane komunitetenge reprezentya lele kotor ano sah KKSJ kedipyta. Numay, Kosovako Montenegrosko komuniteti na sine reprezentimo. Kedipyta e KKSJ adresinde siguripeske incidentya raportime pe Kosovako irandengo than Zallq/Zač¹⁰⁶, fakti bahtakerdo kotar Kosovako Srbyuno KKSJ jeno¹⁰⁷. Pashe akaleske, Kosovake Srbya targetime ano nesave incidentya ano gav Zallq/Zač sine nashayutno kay o KKSJ te diskutinel vash akala ovipyta, thay vakerde kay olenge reprezentya na dende sama vay vizita vash o incidentya.¹⁰⁸ Ini kay e translacia pe Srbyuni qhib sine ano kedipyta, materialya dendile may but pe Albanyuni. Kosovako Egipqanyuno jeno krasingya e KKSJ vash na kharipe olesko te lel kotor ano sah procesya, numay dengya nota vash o mangipe te dengyon o materialya angleder vash te den shaipse e reprezentyenge vash te gatisarenpe vash o kedipyta, thay vash vazdipe e godinipesko vash o phangle sure.¹⁰⁹

Ani Klinaki komuna, Kosovako Ashkalyuno, Kosovako Egipqanyuno thay Kosovako Romane komuniteteske reprezentya regularune lele kotor ano KKSJ kedipyta thay bahtakerde o efektiviteti akale mekanizmesko.¹¹⁰ Pashe akaleske, na sah nabuderune komuniteteya ani komuna sine reprezentime ano KKSJ: na sine reprezentipe e harne Kosovake Montenegroska familiako ani Klinaki diz, thay Kosovako Srbyuuno representi

¹⁰² Kosovako Srbyuno Sevalutno ano Deqanako KOKI, Deqanako komunako obyeki, personaluni intervista, 10 Yanuari 2011.

¹⁰³ Kosovako Albanyuno jeno ano Jakovako KKSJA, Jakovaki diz, personaluni intervista, 11 Yanuari 2011.

¹⁰⁴ Dik nota 51 thay 52, *supra*.

¹⁰⁵ Kosovako Egipqanyuno talosheruno e komunake sombeshipesko thay jeno e KKSJ, Jakovaki diz, personaluni intervista, 12 Yanuari 2011.

¹⁰⁶ Dik q, 13, *supra*.

¹⁰⁷ Kosovako Srbyuno jeno e Istogesko KKSJ, personaluni intervista ano olesko kher ano gav Čerkolez/Crkolez,, 13 Yanuari 2011.

¹⁰⁸ Kosovako Srbyuno irando ano gav Zallq/Zač, Zallq/Zač thay Osojane/Osojan, personaluni intervista, 10–11 Yanuari 2011.

¹⁰⁹ Kosovako Egipqanyuno jeno ano Istogesko KKSJ, intervistimo kotar OSCE pe 11 Yanuari 2011 ani Istogeski diz.

¹¹⁰ Kosovako Ashkalyuno, Kosovo Romano thay Kosovako Egipqanyuno Klinako KKSJ representi, intervistime ulavde kotar OSCE pe 12–13 Yanuari 2011 ano olenge khera ano gava Klinavc/Klinavac, Dollovë/Dollovo, thay Shtupel/Stupelj.

thay komunitetengo komitetesko jeno na sine khardo. KKSK adresingya ververutne rangya e surenge, kotar publikuno siguripeske darakeripya ji pe iranipe e Kosovake Srbyengo ano gava ani komuna. Numay, frdipe barencar e Kosovake Srbyune irandenge kherengo ani Klinaki diz pe Januari 2010¹¹¹ na adresisalo kotar KKSK feri so na sine formirimo ji pe Yuli. Reprezenti e yekhune LPSK ano akava than – ano gav Dollc-Dresnik/Dolac-Dresnik – sine khardo pe KKSK. May but, e komuna na sinela oleske kontakt detalya thay sinela pharipe te biqhalel oleske kharipe.

Ani Peyaki komuna, Kosovake Srbyune, Kosovake Boshnyakune, Kosovake Egipqanyune thay Kosovake Romane reprezentya reprezentisale ano KKSK numay na reste te len kotor regularune, ji kay Kosovake Goranya thay Kosovake Montegerya na sine representime pe sasutnipe. Simultano iranipe pe Albanuni thay Srbyuuni qhib kerdilo regularune, numay o Kosovako Srbyuno representi dengya nota kay e agenda thay minutya sine numay pe Albanyuni qhib.¹¹² LPSK ano Kosovako Srbyengo thanimo gav Ljevoša/Levoshë khargya e reprezentyen kola lele kotor pe may but kedipya, ini kay o kharipe thay agenda sine dosna biqhaldi thay sine pe Albanyuni qhib, kola ruminde olengo gatisaripe te aven angleder.¹¹³ Ano kedipya verveurno rangi e publikune siguripesko diskutisalo, numay na astarde siguripeske incidentya kola qalavde e nabuderune komuniteten, kola may but qalavde e Kosovake Boshnyaken, Kosovake Egipqanyen thay Kosovake Romen.¹¹⁴ Kosovako Boshnyakengo KKSK jeno mothavgya kay o kedipya adresinde publikuno siguripeske thay tromalipeske sure dende pe generali e na fokusea vash nabuderune komunitetya, kola shay mothavna soske o atakya pedral Kosovake Boshnyakya ano gav Zllapek/Zlopek pe 26 Oktobri 2010¹¹⁵ na diksutisalo pe avutno KKSK kedipe adikerdo pe 2 Decembri 2010.¹¹⁶ May but, Kosovako Srbyuno representi hramingya bilaqho dikhlaripe ani relacia e specifikune surencar reste kotar KKSK kedipya thay o teluno niveli e godinipeske vazdipesko vash o komunitetya vash egzistipe thay mandati e mekanizmesko.¹¹⁷

4.4. Prishtinako regioni

Ano Prishtinako regioni, efta e ofto komunendar formirinde KKSK; numay Graqanica na. Pe 2010, e Kosovaki Umalaki KKSK adikergya numay duy kedipya kotar o sah dersh mandatime, ji kay Lipyani adikergya ofto kedipya, Obiliqi thay Poduyeva trin, Prishtina panj, Glogovci shtar, thay Shtimla dershushov. Sherune e Poduyevake thay Kosovaka Umalako phiravde panj adikerde kedipya, ji kay pe yaver panj KKSK-ke sherune numay phiravde nesave kedipya, buderi ver cidindoy pestar godornipe pe talosherune thay sherune e komunake sombeshipengo. Buderu KKSK adikerde thay biqhalde minutya olenge procedurenge e relevantune ministrienge te dikhlargyon, thay Obiliqi kergya akava yekh ver thay Glogovci na resto te kerel akava khetane. Numay Obiliqesko KKSK raportingya vash pere aktivitetiya e komunake sombeshipeske, numay o savore yaver na reste te pheren o legaluno mangipe. Lipyani thay Obiliqi sine yekhune KKSK kay hraminde komunako komunitetengo siguripesko akciako plani vash 2010, ji kay duy mandatime KKSK publikune kedipya adikerdile numay ani Shtimla thay Lipyani. Duy

¹¹¹ Dik q. 12-13, *supra*.

¹¹² Kosovako Srbyuno jeno ani Peyaki KKSK, intervistimo kotar OSCE pe 29 Decembri 2010 ano olesko kher ano gav Belo Polje/Bellopojë.

¹¹³ Kosovako Srbyengo representi e Ljevoša/Levoshë LPSK thay jeno e Peyako KKSK, intervistimo kotar OSCE pe 11 Januari ano olesko kher ano gav Ljevoša/Levoshë.

¹¹⁴ Dik nota 51, 52, *supra*.

¹¹⁵ Dik q. 14, *supra*.

¹¹⁶ Kosovako Boshnyakuno jeno e Peyako KKSK, intervistimo kotar OSCE pe 14 yanuri ano olesko kher ano gav Vitimirica.

¹¹⁷ Kosovako Srbyuno jeno ano Peyako KKSK, gav Gorazhdevac, personaluni intersvita ano olesko kher, 30 Decembri 2010.

juvla lele kotor ano Obiliqesko KKSJ, yekh Kosovako Srbi thay yekh Kosovako Boshnyako.

Reperzentipe thay efektivuno kotorleipe e nabuderune komunitetengo ano regioni e KKSJ-go yaveringyola kotar e komuna pe komuna, qalavdinoy pe kapacitetya e mekanizmenge kay efektivune te respodinen e komunitetenge siguripeske thay tromalipeske surenge. Shov kotar efa KKSJ astarde reprezentya e nabuderune komunitetengo; numay Glogovci na kergyua, numay shay te lepargyol kay e komuna sitoy na thanimi kotar Kosovake Albanya.

Ani Kosovaki Umal, Kosovake Srbya, Kosovake Egipqanya, Kosovake Roma thay Kosovake Ashkalienge reprezentya lele kotor pe KKSJ kedipya. Representya kotar o tikne Kosovake Bosnyakune thay Kosovake Goranyune komunitetya na lele kotor, numay komunake sevalutne konsultime kotar OSCE mothavde kay on na sinelen shaibe te identifikiinen e individen kotar e pozicia, feri so o komunitetya sine haricune thay uqe integrimo ano buderuno komuniteti. Translacia pe Srbyuni qhib kerdili. KKSJ diskutingya publikuno siguripeske incidentya qalavindoy e nabuderune komuniteten. Misalake, pe sesia e 23 Aprileski 2010 Kosovake Ashkalyune jene vazdinde e sura e phage jameski ano olengo kher e Kosovake Ashkalyune irande familiengo ano gav Nakaradë/Nakarade.¹¹⁸ Numay, ini kay sine Kosovako Srbyuno reprezentipe ano KKSJ, na sine diskusie vash Srbyune Ortodoksyune limorya ani komuna pe Yanuari thay Oktobri 2010.¹¹⁹

Ano Lipyani, savor nabuderune komunitetya ani komuna khardile thay lele kotor ano KKSJ, navea Kosovake Srbya, Kosovake Turkyua, Kosovake Roma, Kosovake Ashkalie, Kosovake Montenegrya thay Kosovake Kroatyua. Pashe akaleske, gendo e nabuderune komunitetenge reprezentyengo na lele kotor pe kedipe.¹²⁰ Srbyuni translacia kerdili regualrune, thay reprezentya kotar LPSK ani Yanyeva rutinyune lele kotor. KKSJ adikergya regularune thay diskutingya yekh gendo e siguripeske thay tromalipeske surengo kola qalavena savore komuniteten, ini kay na adresinde o rumipe e Srbyune Ortodoksyune limoryengo ano gav Rubovce/Rubovc pe 30 Marti 2010. Akaleske, incidenti diskutisalo ano masekuno siguripesko kedipe adikerdo kotar e Kosovaki policia ano lokalya e KOKI, kote lelepe kan kay policiake patrole musay te bayron. Kosovako Srbyuno KKSJ jeno vakergya kay na lela kotor pe KKSJ kedipya ano vahti e incidentesko.¹²¹ Kosovako Ashkalyuno KKSJ jeno bahtakergya o mekanizmi sar vasno ano yaveripe e informaciengo vash siguripeske darakeripya e yaver komunitetengo ani komuna ayekha kay akava komunitetei vi te ledeinel e instituciencar.¹²²

Ano Obiliqi, Kosovake Srbya, Kosovake Boshnakya, Egipqanya, Roma thay Ashkalyune komuniteteske reprezentya lele kotor pe KKSJ kedipe, ini kay o tikno Kosovako Montenegrosko komuniteti na sine reprezentimo. Srbyuni translacia kerdili. KKSJ na diskutingya specifikune siguripeske sure, fokusindoy palem pe publikune siguripeske sure, numay KKSJ reprezentya bahtakerde olesko efektiviteti ano adresipe e surengo e sherune darakeripyencar.¹²³ Pashe akaleske, yekha kotar duy juvla ano KKSJ, Kosovake

¹¹⁸ Dik q. 15–16, *supra*

¹¹⁹ Dik q. 14–15, *supra*

¹²⁰ Ani sura e Kosovake Montenegroske komitetesko, representi rodingya te ovel jeno e KKSJ numay pelardilo, e Kosovake Kroatyune jenoa ofisialune khardilo numay na lela kotor ano kedipe.

¹²¹ Kosovako Srbyuno jeno ani Lipyaneski KKSJ, OSCE lokalya ani Lipyaneski diz, personaluni intervista, 28 Yanuari 2011.

¹²² Kosovako Ashkalyuno jeno ano Lipyanesko KKSJ, gav Gadime, personaluni intervista ano olesko kher, 18 Yanuari 2011.

¹²³ Kosovake Srbyune thay Kosovake Ashkalyune reprezentya e Obiliqeska KKSJ, OSCE lokalya ani Obiliqeski diz thay Plemetinako gav, personaluni intervista, 12 Yanuari 2011.

Boshnyakune reprezentya, dende nota kay may but buti thay politikuno mangipe manglape vash te laqhargyol dikhlaripe thay alosargyon o sure vash o godinipesko vazdipe kotar komunitetya ano kedipyaa.¹²⁴

Ani Poduyeva, Kosovake Roma thay Kosovake Ashkalyune reprezentya thanime ani diz regularune lele kotar pe KSKS kedipyaa thay mothavde qalaripe e efektivitetea e mekanizmesko.¹²⁵ Ini kay sito tikno gendo e Kosovake Srbyune komunitetesko ani komuna, on na lele kotar ano procesipe feri so siton dur thay na silen pokipe e dromesko. KSKS diskutingya vash o publikune siguripeske sure, numay na diskutingya o rumipe e Serbyuna Ortodoksyuna Khangeriako ani Poduyevaki diz pe 27 Yuni 2010¹²⁶ ano olesko kedipe pe 15 Oktobri 2010, angluno sar kotar incidenti.

Ani Prishtina, ini kay o sah nabuderune komunitetya reprezentisale – navea Kosovako Srbyuno, Kosovako Boshnyakuno, Kosovako Egipqanyuno, Kosovako Turkyuno, Kosovako Romano, Kosovako Ashkalyuno thay Kosovako Goranyuno komuniteti – on na lele kotar pe kedipyaa regularune. Kosovake Srbyune thay Kosovake Turkyune reprezentya mothavde vash na resipe e kharipengo pe vahti¹²⁷, ji kay Kosovake jene mothavde kay o vazdime sure na savaht adresisale adekvatune ano KSKS¹²⁸. Yekhuno LPSK sito e komuna, ano ververutne Kosovake Albanyune thay Kosovake Srbyune gavesko Donja Brnjica/Bërnice e Poshtme, reprezentisale. Generalune siguripeske thay tromalipeske sure diskutisale, numay na sine leparipe e incidentyengo specifikune pe nabuderune komunitetya. Srbyuni translacia e materialengi kerdili regularune.

Ani Shtimla, Kosovake Ashkalie thay Kosovake Romane reprezentya khardile pe KSKS, numay olengo kotorleipe na sine regularuno. Kosovake Romane KSKS reprezentya, kola lele kotar pe numay 4 e 16 kedipyendar, mothavde kay na lele ofisialuno kharipe ano vash o savore adikerde kedipyaa. Pashe akaleske, on vakerde kay o sure e publikune siguripeske kay qalavena olengo komuniteti suksesune adresisale.¹²⁹ Kosovako Ashkalyuno KSKS jeno lele kotar pe buderi e kedipyengo thay bahtakergya o vasnipe e kotorleipeske mekanizmesko.¹³⁰ KSKS ani Shtimla sine but aktivuni, kharindoy dershushov kedipyaa pe 2010, kola gele may but se dikhlarde dersh mandatime kedipyaa ano bersh. Pashe akaleske, KSKS na resti te fokusinel vash specifikune sure kola qalavena e nabuderune komuniteten, fokusindoy may but ano sure sar si o trafikune incidentyaa.

4.5. Prizrenosko regioni

Ano Prizrenosko regioni KSKS formirisalo ano panj e shov komunendar. Ani Ravucoski komuna, ini kay o KSKS formalune formirisalo, na adikerdile kedipyaa pe 2010. Ani Mamusha kedipyaa adikerdile pe Septembri 2010 kote diskutisalo o formiripe e KSKS numay na sine phiravipe. Shtar funkcionlaune KSKS pherde olenge obligipya numay ververinde o yaveripya e mangipyengo e mangle standardyencar. Dragasheski KSKS

¹²⁴ Kosovako Boshnyakuno jeno e Obiligeska KSKS, OSCE lokalya ani obiligeski diz, personaluni intervista, 12 Decembri 2010.

¹²⁵ Kosovako Ashkalyuno tahy Romengo Reprerenti e Poduyevaka KSKS, Poduyevaki diz, personaluni intervista, 14 Yanuari.

¹²⁶ Dik nota 61, *supra*.

¹²⁷ Kosovake Turkyune thay Kosovake Srbyune reprezentya e Prishtinaka KSKS, OSCE lokalya ani Prishtinaki komuna, personalune thay telefoneske interviste, 18 Yanuari 2011.

¹²⁸ Kosovako Ashkalyuno reprerenti e Prishtinako KSKS, OSCE lokalya ani Prishtinaki komuna, personaluni intervista, 17 Yanuari 2011.

¹²⁹ Kosovako Romano jeno e Shtimlake KSKS, Shtimlaki diz, personaluni intervista, 11 Yanuari 2011.

¹³⁰ Kosovako Ashkalyuno jeno e Shtimlaka KSKS, Shtimlaki diz, peronaluni intervista, 19 Yanuari 2011.

numay arakhlili yekh ver pe 2010, Malisheva adikergya enya kedipya, Prizren thay Suvareka adikergya panj. Prizreno, Dragashi thay Suvareka KKSJ-ke kedipya phiravdile kotar respektivune sherune, ji kay ani Malisheva akala butya deleginde o komunake sevalutne. Numay Prizreno thay Suvareka KKSJ biqhalde minutya olenge kedipyenge lavavdipya e relervantune ministrienge vash dikhlaripe, thay numay Prizrenoski KKSJ raportinde e komunake sombeshipeske, harna vay siguna baza. Niyekh e KKSJ ano region na hraminde komunako komunitetengo siguripesko akciako plani vash 2010. Suvarekaki KKSJ adikergya yekh kotar duy mandatime publikune konsultipeske kedipya, vay o yaver trin funksionalune KKSJ na adikergya niyekh. Numay yekh juvli lela kotor ano akala mekanizmya, reprezentindoy e Kosovake Boshnyakune komunitete ano Prizrenosko KKSJ.

Reprezentipe e nabuderune komunitetengo ano regioni KKSJ thay olengo efektivuno kotorleipe yaverisalo kotar komuna pe komuna, qalavindoy o kapacitetya e mekanizmengo vash efektivune te phiraven olenge siguripeske thay tromalipeske darakeripya. Ano Dragashesko KKSJ savore nabuderune komunitetya ani komuna reprezentisale, thay Kosovako Boshnyakuno thay Kosovako Gornyyuno representi lela kotor pe kedipya adikerde pe 2010. Ini kay si o fakti kay Kosovako Boshnyakuno KKSJ representi ulo kay sito vi komunako translatori dengya puqipe vash potenciali e konflikt interesosko, deindoy odova kay ov sine ani komunaki khelipeski rola. Translacia kerdili kotar individya, Boshnyakuni sitoy ofisialuni qhib e komunaki, thay khetane o nabuderune komunitetenge reprezentya sine shayutne te kontribuinen thay te len pherdo kotor. May but, darakeripya vazdisale vash mangipe e kedipyenge adikeripesko may sigune thay te den sama vash sistematikuno dikhlaripe e siguripeske thay tromalipeske surengo kola qlaavena e nabuderune komuniteten.¹³¹ Yekhuno LPSK sitoy e komuna, ano etnikuno ververutno gav Krushevo, reprezentyngyola ano KKSJ.

Ani Malishevaki komuna KKSJ astargya e Romane Komuniteteske representante. Kosovako Ashkalyuno komuniteti na sine reprezentimo. KKSJ lelape e puqipea e publikune siguripeske surengo kola qalavena o tikno Kosovako Romano komuniteti thay vash akaleske diskutisalo.¹³² Akava shay te ovel kotorune mothavdo sar nanipe e nabuderune komunitetenge reprezentipesko ano akava mekanizmi.

Prizrenosko KKSJ astarela reprezentyen kotar Kosovake Srbyune, Kosovake Boshnyakune, Kosovake Trukyyune thay Kosovake Romane komunitetya, numay akala lena kotor pe kedipya na regularune. Na khardile Kosovake Egipqanyune vay Kosovake Ashkalyune reprezentya. Yekhune akala situacia ano Dragashi, buderi e KKSJ nabuderune komunitetenge reprezentyengo sine komunake sevalutne. Prizrenoski KKSJ lelape may but e generalune publikune siguripeske puqipyencar, thay dengya nota vash olengi buti vash o nabuderune komunitetya. Kosovako Srbyuno representi dengya nota kay o kishlo dikhlaripe e surengo vazdime ano KKSJ kedipya sinelen negativuno impakti vash olesko efektiviteti, thay vakergya kay akala puqipyala qalavena oleske komunitete kova na lelola pe sama. Misalake, na sine diskusie e qoripesko ani Srbyuni Ortodoksyuni khangeri ano gav Novake/Novak pe Aprili 2010¹³³ vay yagake frdipya kola qalavde

¹³¹ Kosovako Goranyuno thay Kosovako Boshnyakuno representi e Dragasheske KKSJ, Dragasheski diz, personaluni intervista, 12 thay 13 Yanuari 2011.

¹³² Sar si pe OSCE regularuno monitoripe e KKSJ ani Malishevaki komuna.

¹³³ Dik q. 16, *supra*.

Srbyenge khera ani Prizrenoski diz pe Mayi thay Yuli 2010¹³⁴. Ov vakergya kay Srbyuni translacia ano kedipya na sine savaht adekvatuni, ini kay akava na hramingya impakti pe olesko gatisaripe vash kotorleipe.¹³⁵ Kosovaki Boshnyakuni juvvlani reprezenta vakergya kay na sine Boshnyakuni translacia e materialengi sar si pe nanipe e resursyengo, ini kay sito o fakti kay akaya sito ofisialuni qhib ani komuna. Oy mothavgya vi vash o nanipe e sistematikune phiravipesko KSKK surengo ano procesipya.¹³⁶ Duyto Kosovako Boshnyakuno KSKK representi dengya nota kay simultano iranipe pe Boshnyakuni thay Turkyuni qhib kerdilo.¹³⁷ Kosovako Romano representi dengya nota kay o KSKK adekvatune phiravgya o sure kay qalavela oleske komunitete, numay phengya kay si mol te dengyol may baro inkuraipe e komuniteteske kotorleipesko ano akava mekanizmi.¹³⁸ Yekuyno LPSK ani komuna, locirimo ano etnikuno verveutno gav Mushnikova, na sine reprezentimo ano KSKK.

Ani Suvareka, Kosovako Ashkalia reprezentingya o interesya khetane pere komunitetea thay e tikne Kosovake Romane komunitetesko ani komuna, mekhindoy o lil bizo adekvatuno reprezentipe. KSKK lelape e nesave nabuderune komuniteteske puqipyencar pe 2010, leinody ktor o siguripeske implikipy vash phiravdo iranipe e Kosovake Srbyengo, thay publikune siguripeske sure kola qalavena e Ashkalyune komunitete. O Ashkalyuno KSKK jeno, regularuno thay aktivuno kotorleutno, dengya nota vash e mol e zoralipesko akale mekanizmesko. May but dengya nota pe uqe o nanipe e komunake komuniteteske siguripeske akciake planesko, so pakyala kay tiknyargya e KSKK-ke informaciengo ulavipe, dikhlardo ano efektivuno problemengo alsoaripe, mekanizmo.¹³⁹

5. KONKLUZIE

Nabuderune komunitetya ani Kosova lungyarena kay negativune te oven qalavde kotar seriozune siguripeske incidentya targetime pe personya, privatuni ilaka thay thana e kulturune thay religiune vasnipea. Ayekha incidentya buderi ver sile vasno impakti pe komunitetengo aktualuno thay perceptimo siguripe thay tromalipe, thay pe nesave sure shay te limitinen o tromalipe e phiripesko thay ruminena olengo akcesi ano vasne hakaya thay servisya.

Prekal o sistematikuno monitoripe thay serie e intervistenge e relevantutne interesime rigencar, raporti dikhlargya o komunake respodipya vash seriozune siguripeske incidentya kola qalavena e nabuderune komuniteten ani sah e Kosova.¹⁴⁰ Arakhipya mothavena o

¹³⁴ Dik nota 64, *supra*.

¹³⁵ Kosovako Srbyuno jeno e Priznoeske KSKK, Prizrenoska komunako obykti, personaluni intervista, 14 Januari 2011.

¹³⁶ Kosovako boshnyakuno jeno e Prizrenoske KSKK, Prizrenoska komunako obykti, personaluni intervista, 18 Januari 2011.

¹³⁷ Kosovako Boshnyakuno jeno e Prizrenoske KSKK, Prizrenoska komunako obykti, personaluni intervista, 20 Januari 2011.

¹³⁸ Kosovako Romano jeno e Prizneske KSKK, Prizrenoska komunako obykti, personaluni intervista, 20 Januari 2011.

¹³⁹ Kosovako Ashkalyuno jeno e Suva rekake KSKK, Suvarekaki diz, personaluni intervista, 19 Januari 2011.

¹⁴⁰ Ini kay OSCE aktivune rodelate bayarel juvlengi perspektiva ano oleske monitoripeske thay raportipeske aktivitetiya, juvla kotar nabuderune komunitetya na numay ka siton hari reprezentime ano komunake trupya numay hari siton reprezentime ano gaveske komunake phiravipeske forumya. May but, tehnipe e siguripeske thay tromalipeske surengo kerde buderi konsultiptiya ano akala sure kola may but sfidinena. Musay te lepargyol kay khetane o viktime thay qalavde autorya e buderi reportime surengo e nabuderine komunitetengo sine qhave.

shusho ledeipe mashkar komunake respodipya thay komuniteteske percepcie vash olengo siguripe thay tromalipe. Ano komune kote o relevantune mekanizmya, ofisya thay sevalutne aktivune respodinena siguripeske incidentya e publikune krisipea thay e terenea kherane, qalavdo komuniteti raportingya kay olenge percepcie thay siguripe laqhardilo.

Vash akava ledeipe, may baro zor musay te dengyol vash te siguringyol kay o efektivune komunake respodipya pe seriozune siguripeske incidentya na numay formalune mothavgyona kotar legaluno thay regulativuno rami, numay efektivune thay konsistenune implementingyola kotar komunako niveli.

Akanutno legaluno rami na mothavela specifikune komunake respodipya vash siguripeske incidentya. Legislativuno rami rodela kay KSK te formiringyon ano sah Kosovake komune¹⁴¹, thay olengo mandati kharela olen, ano ledeipe e policia, te dikhlaren thay te alosaren o siguripeske sure vash klomunitetya¹⁴². Numay, na si leparipe sar akava shay te ovel. Vash, akala decisie mekhlike ani diskrecia e komunake sevalutnengo, kova rezultinela e ververutne praktikencar ani sah e Kosova. Ledeipe mashkar komunake respodipya thay nabuderune komunitetyenge percepcie thay siguripe thay tromalipe kerla klaro e vitaluni rola akale mekanizmengo kay shay thay musay te keren buti ani sah e Kosova. Sar lepardilo may angle, Ministria e Androne Butyengi aprovingya e “Nacionaluni Strategia thay Akciako Plani vash Komunitetengo Siguripe”¹⁴³. Dokumenti na dela nesavo detlayuno mothavipe vash sar e komuna musay te respodinel palo ovipe e siguripeske incidentesko.¹⁴⁴

Notadeipe mothavela kay ano savore sure kote o komune respodinena e seriozune siguripeske incidentyenge kola qalavena e nabuderune komuniteten prekal o tereneske vizite, publikuno krisipe thay diskusie ano komunake siguripeske forumya, vay ververutnipe e savore trinengo, kergya pozitivuno impakti pe komunitetenge percepcie vash olengo siguripe thay tromalipe. Numay, raporti ayekha vi arakhla kay buderi KSK na reste te pheren pere obligipya vash te keren manglo komunitetengo reprezentipe, kova shay leparyola sar generaluno nanipe e fokusesko pedral KSK-ya vash siguripeske incidentya kola qalavena e nabuderune komuniteten. Pashe e KSK kola na reste te pheren o sah reprezentipe, rodlaripe arakhla kay haricune komunitetya sar Kosovake Kroatya, Kosovake Boshnyakya, Kosovake Montenegrya, Kosovake Egipqanya, Kosovake Roma, Kosovake Ashkalie thay Kosovake Goranya may but sine nareprezentime. May but, ini kana o siguripeske incidentya qalavena e nabuderune komuniteten adresingyola, naregularune KSK kedipya, thay ano nesave sure o naregularuno kotorleipe e nesave nabuderune komunitetenge reprezentyengo – kova ovelay but ver sar nanipe e transportesko vay na resipe e kharipesko – may but aqhavgya o shaipya vash te respodinen akale incidentyenge ano sistematikuni thay siguripeski qhand. Musay te pelargyol kay, e kontraverzi e legaluna proviziako, ano nesave sure individualune KSK reprezentya – may but Kosovake Srbya – khardile te reprezentinen nesave nabuderune komuniteten. Akala faktorya shay kotorune te mothavgyon kana o hramipe e respodipeske e siguripeske incidentyenge sine hramimo kana on qalavenay e Kosovake Srbyen; buderi incidentya kola targetinena e yaver komuniteten – sar si Kosovake Kroatya, Kosovake Boshnyakya, Kosovake Egipqanya, Kosovake Roma thay

¹⁴¹ Artiklo 1, Administrativune Instrukcie Gn. 08/2009 MIA, dik nota 3, *supra*; Kiris vash Policia, Artiklo 7.2., dik nota 5, *supra*

¹⁴² Ibid, Artiklo 3(2), Administrativune Instrukcie Gn. 08/2009. .

¹⁴³ Dik q. 4, *supra*.

¹⁴⁴ Dik q. 5, *supra*.

Kosovake Ashkalie – lele hari sama.

Phiripe kotar e sura e legislaciako thay policiaka butyako pe duyto puqipe e praktikuna butyako e KSK-go, rodlaripe arakhla kay, ini kay na sine konkretune obligipya te keren akava, sine nesave misalya e proaktivune respodipyengo vash siguripeske incidentya kola qalavena nabuderune komuniteten. Akava lela e forma e publikune krisipesko ano lokalune medie, komunake vebriga vay ano komunake beshipya; thay terenbeske vizite pe qalavde komunitetya.

Sar lepardilo, kote o komune publikune krisinde o seriozune siguripeske incidentya, pozitivuno impakti vash percepcia e siguripeski e qalavde komunitetengo dendilo nota shukarune kotar komunitetenge reprezentya. Pashe akaleske o puqipe e akcesesko dayk ver sine problematikuno: misalake kana o pres mothavdipya dende vash o Albanyune qhibyake vay Srbyuna qhibyake medie thay na sine pe qhibya e qalavde komuniteteske, akava limitinde o pozitivuno impakti e qalavde komjunitetengo.

Komunitetenge reprezentya dende nota vi kay sine hramime hari efektivitetya ano sure kote na sine adikerde phiravipya e tereneske vizitiengo aktivitetengo e qalavde komunitetengo. Reprezentya palem leparde o identifikipe e insituciengo mangipyengo te implementinen tereneske aktivitetya thay te inkurainen qaquo dialogi e qalavde komunitetencar, sar pheripe e publikune mothavipesko vash krisipe.

Ini kay sine ververutne nivelya e respodipeske e KSK-ndar vash seriozune siguripeske incidentya kola qalavena e nabuderune komuniteten, savore intervistime halile vash generaluno molipe e mekanizmesko thay mangipe vash kapacitetengo zoralipe. Akava perela pe korkore komune vash te jamainen thay implementinen komunitetene respodipya vash siguripeske incidentya kola siton khetane sistematikune thay inkluzivune. Ano kontrasti e may shukarna praktikako ikaldo kotar akava raporti, akala respodipya nasavaht o sayekhuno mothavipe e krisipesko vash savore qalavde komunitetya. Sar pheripe, komune na kerde vizite kola anena khetane e nabuderune thay buderune komuniteten thay adresinena aktualune thay perceptime aspektya vash siguripe thay tromalipe e savore thanutnengo. Kerindoy pherdo thay efiksayuno o vastipe e KSK sar fomumya vash te phiraven o dialogi mashkar o institucie thay komunitetya, leindoy kan o respodipeske sure vash siguripeske incidentya shay te jamaingyon kay ka jamainen pakyavipe mashkar o Kosovake komunitetya, thay te keren khetane buti ano savahtuno tromalipe.

6. REKOMANDIPYA

Sherune/phiravne e KSK:

- Te formirinen KSK ano komune kote manglape te formiringyon
- Kote o KSK formirisalo, te siguringyol kay akava sito sheruno komunako konsultipesko trupo:
 - Sigurina polyune yekhipya thay yekhuno reprezentipe e savore nabuderune komunitetengo kola thaninena ani komuna ayekha vi o yaver interesime riga;
 - Regularune te phiravgyol kotar komunako sheruno;
 - Te arakhenpe may hari dersh ver ano bersh, lavavdinena thay biqhalna o minutya e sah kedipyengo e relevantune ministriengo vash te dikhlaren

- o olenge aktivitetiya, ji kay o sheruno raportinela e komunake sombeshipeske;
- o Konsultignyola e Lokalune Publikune Siguripeske Komitetea thay Komuniteteske Siguripeske Akciake Timya;
- o Adikerla may hari duy publikune konsultipeske kedipya e komunitetencar ano bersh vash adresipe e siguripeske thay tromalipeske darakeripyengo;
- o Dela adekvatuno translaciako phikoipe vash savore nabuderune komuniteteya vash te sigurinen olengo pherdo thay biqahavdo kotorleipe ano akava trupo (leindoy kotor qhibyako interpretipe ano kedipya thay irande kharipya, agenda thay materialya);
- o Hraminena yekh bershuno akciako plani vash komunitetengo siguripe kova reprezentigola e komunake sombeshipeske;
- o Dena sama vash sistematikuno dikhlaripe vash siguripeske thay tromalipeske sure kola qalavena e nabuderune komuniteten.
- Sigurinenadekvatuno finansialuno phikoipe e KSKK prekalo kedipe e fondyengo mangle pe komunako sombeshipe vay yaver raipeske na biraipkane organizacie vash o proyektya thay aktivitetiya vash komunitetengo siguripe;
- Kerna vizite, informacie thay publikune vazdipeske aktivitetiya ani relacia vash egzistipe thay mandati e KSKK;
- Sigurinenadektivuno ledeipe thay koordinipe mashkar KSKK thay yaver komunake aktorya godorne vash promovipe e inter-komuniteteska toleranciako thay implementipe e pakyavipesko thay pakyavipeske jamaipeske sure, ayekha vi formiripe e rafnikako mashkar komunitetya thay yaver komunake institucie, leindoy kotor: talosheruno vash komunitetya, talo phiravno e komunake sombeshipesko vash komunitetya, komunitetengo komiteti thay o komunake ofisy vash komunitetya thay iranipe;
- Demonstrinena o mangipe vash garavipe thay promovipe e siguripesko thay tromalipesko e nabuderune komunitetengo ulavdinoy o implementipe e sistematikune respodipyengo vash hramimo siguripe thay tromalipeske incidentya kola qalavena e *sah* nabuderune komuniteten, leindoy kotor:
 - o Mekhipe e publikune mothavipesko e krisipesko kay qalavela e savore komuniteten, leindoy kotor na buderune komunitetenge qhiba thay lokalune nabuderune komunitetenge medie;
 - o Implementipe e sherune tereneske aktivitetengo ano tang ledeipe e relevantune komunake sevalutnencar thay qalavde komunitetya ayekha vi mashkar o komunitetya thay institucie, leindoy kotor vi policia;
 - o Sigurinelakay o KSKK sistematikune thay efektivune adresinela siguripeske incidentya kola qalavena e nabuderune komuniteten.
- Phiravela o yaveripe e informaciako thay shukarna praktikako ani relacia e proaktivune komunake respodipeske vash seriozune siguripeske incidentya kola qalavena e nabuderune komunitetenge jenen pedral e komuna (misalake., ani forma e publikune krisipesko ano lokalune medie, ano komunako vebsayti vay ano komunake kedipya; thay tereneske aktivitetiya e qalavde komunitetenge);
- Aktivune rodena buderi godidipe kotar relevantune ministrie vash implentipe e legislativune ramesko kova regulinela e buti e KSKK.

E KSKK nabuderune komunitetenge reprezentyenge:

- Regularune lena kotor ano sah kedipya thay lena kotor ani agenda e siguripeske thay tromalipeske surengo kola qalavena olenge komunitetya;
- Proaktivune phiravena thay pherune inicirinenani diskusia ani relacia e yaver komunitetenge siguripeske thay tromalipeske;
- Rezentinenasiguripeske thay tromalipeske darakeripya olenge komunitetengo prekalo komunako thay regularuno konsultipe olencar ano sure phanglo e siguripea thay tromalipea.

Vash internacionalune thay lokalune siguripeske sektorya:

- Inkurainena, phikoinena thay koordininena mangle thay vahteya o respodipya e hramime incidentyengo kola qalavena e savore nabuderune komuniteten e komunake instituciencar.
- Sistemaiktune vazdena siguripeske incidentya kola qalavena e savore nabuderune komunitetya ano sasavo ledeipe e komunake instituciencar, may but ano KKS procedure.

**ANEKSI I: DIKHLARIPE E KOMUNAKE KOMUNITETESKE SIGURIPESKE
KONSILESKO (KSK)**

REGIONI	KOMUNA	FORMIRIMO	KEDIPYA ANO 2010	NABUDERUNE KOMUNITETENGE REPREZENTIME	NABUDERUNE KOMUNITETYA NA REPREZENTIME
Gilana	Ferizay	Va	5	Srbya, Roma, Ashkalie, Egipqanya	Boshnakya
	Gilana	Va	4	Srbya, Turkya, Roma	Sah reprezentime
	Hani e Elezesko	Va	10	Nane	Boshnakya
	Kaqaniko	Va	10	Nane	Roma
	Kamenica	Va	2	Srbya	Roma
	Klokoti	Va	5	Albanya	Sah reprezentime
	Novobrdo	Va	0	N/SH	N/SH
	Partesh	Na	N/SH	N/SH	N/SH
	Ranilug	Na	N/SH	N/SH	N/SH
	ShtRPCa	Va	1	Albanya	Roma
	Vitia	Va	6	Srbya	Kroatya
Mitrovica	Leposaviq	Na	N/SH	N/SH	N/SH
	Mitrovica	Va	0	Na khardile	Na khardile
	Skenderay	Va	0	Srbya, Ashkalie	Boshnakya
	Vushtri	Va	12	Srbya, Turkya, Roma, Ashkalie	Sah reprezentisale
	Zubin Potok	Na	N/SH	N/SH	N/SH
	Zveqana	Na	N/SH	N/SH	N/SH
Peya	Deqana	Va	4	Boshnakya	Srbya, Egipqanya, Roma
	Jakova	Va	2	Egipqanya	Boshnakya, Ashkalie, Roma
	Istogi	Va	6	Srbya, Boshnakya, Egipqanya, Roma	Montenegrya
	Yuniko	Va	1	Nane thanime	N/SH
	Klina	Va	5	Srbya, Ashkalie, Egipqanya, Roma	Montenegrya
	Peya		8	Srbya, Boshnakya, Egipqanya, Roma	Goranya, monetengra
Pristina	Kosovaki Umal	Va	2	Srbya, Egipqanya, Roma, Ashkalie	Boshnakya, Goranya
	Glogovci	Va	2	Nane thanimo	N/SH

	Graqanica	Na	N/SH	N/SH	N/SH
	Lipyan	Va	8	Srbya, Turkya, Roma, Ashkalie, Montenegrya, kroatya	Sah reprezentime
	Obiliqi	Va	3	Srbya, Boshnakya, Egipqanya, Roma, Ashkalie	Monetegrya
	Poduyeva	Va	3	Roma, Ashkalie	Srbya
	Prishtina	Va	5	Srbya, Boshnakya, Egipqanya, Roma, Ashkalie, Turkya, Goranya	Sah reprezentime
	Shtimla	Va	16	Roma, Ashkalie	Sah reprezentime
Prizren	Dragash	Va	1	Boshnakya, Goranya	Sah reprezentime
	Malisheva	Va	9	Roma	Sah reprezentime
	Mamusha	N/SH	N/SH	N/SH	N/SH
	Prizren	Va	5	Srbya, Boshnakya, Turkya, Roma	Egipqanya, Ashkalie
	Ravuco	Va	0	Na khardile	Na khardile
	Suvareka	Va	5	Ashkalie	Srbya, Roma